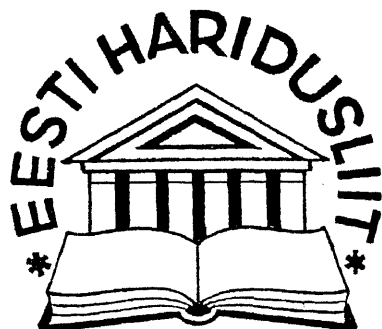

AKROOG

F. LIIV.

Nr. 4 APRILL 1940

S I S U:

- P. P u u s e p p — Arutlusi meie olemusest ja kutsu-
musest.
- E l m a r O j a — Meie maateatri sõpru. Lühivestlusi.
Riivo Kuljus — Eduard Tinn — Leo Soonpää.
- J u l l o T a l p s e p p — Noored, viljelegem koor-
kõnet!
- H. L e p a m ä e — Kultuurilisi pingutusi ja püüd-
lusi Otepääl.
- K. L. — Juhuslikest juhtidest ja juhusest — olla juht.
- M. J. — Märkmeid meie raamatukogunduse mine-
vikust (järgneb).
- R ä n d u r — Mulgimaa-matkalt. (Järgneb.)
- Mitmesugust.

ARIENG

* VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI *

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonpää.
Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64.
Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas.
Üksiknumber 25 senti.

Nr. 4

25. aprillil 1940

XIV aastakäik

P. Puusepp

Arutlusi meie olemusest ja kutsumusest

Rahulikel aegadel upud oma igapäevasesse rähklemissse ega tule mõttesegi pilku heita veidi kaugemale või küsida: kuhu ja mil- leks? Pöördeajad — üks sellaseid meil on algamas — aga nõuavad kaugemaid sihte ning ulatuslikumat perspektiivi. Mõte kisub tahtmatult sinneroolele ning, veider küll, ei taha- gi tegelda igapäevaste asjadega, nagu pet- rooleumipuudus või hindade tõus või isegi juhuslik pommiplahvatus.

Kui võrrelda praegust sõda nendega, mis on olnud varem, siis pealiskaudselt na- gu paistaks kõik olevat uus. Põhjused, ees- märgid, taktika — niisuguseid pole varem nähtud. Ainult pikema süvenemise järele koorub sealt välja juba varem tuntut. „Elu- ruum“, „asumaad“, „toorained“, „rahvaste vabadus“ on ainult uued sõnad. Nende sisu tunti juba Lembitu ja Läti Hindreku ajal. Siis nad kõlasid: „maa“, „orjad“, „varan- dus“ ja katteks „ristiusk“. Nüüd on suhted selgemad ja sõnad siiramad. Katet ei vajata enam, vähimalt sellasel määral mitte. Tõde paisatakse hoolimatult maailma. Esiteks pi- sut heidutab, kui seisad „alasti tööga“ silm silma vastu, aga pärast on parem. Orienteer-umine on kergem.

Meie orientatsioon on olnud seni väga lihtne: me ei taha sõda ja hoidume sellest

viimse võimaluseni. Kas arguse pärast? Või oleme väga humaansed? Ei üks ega teine — tarvitseb ainult meenutada Vabadussõda. Küll aga puudub meil eesmärk. Kas meil sellepärast ei ole eesmärki, et tunneme end olevat pisikese ja jõuetu? Üldiselt arvatakse nii. Ometi see pole õige. Väike, aga sõjakas riik, eriti praegu, võiks valida sobiva poo- le ja selle abil võita ning suureks saada. Meenutagem ainult Serbia, Rumeenia j. t. võitval poolel asuvate väikeriikide käekäiku maailmasõjas.

Mulle tundub, et meie töö hoiak või — tarvitades moodsat sõna — mentaliteet on teine.

Nooreestlased hüüdsid ja viisid: „Eesti Euroopasse!“ Aga see tähendas ainult osa- saamist Euroopa kunstist. Muide, Noor- Eesti liikumine oli ja jäi kõrgtipu, kunst- nikkonna, eriharrastuseks. Meie rahvast ei ole õigupoolest kunagi haaranud Euroopa ideed elukorralduse alal. Meile paistavad tihti sündmused ja inimesed Euroopast nii sama mõistatuslikena kui Aasiastki. Seda üsna loomulikult. Me baseerume teisel alu- sel kui Euroopa. Euroopa tänapäeva elu- korralduse aluseks on antiik-maailm. Aga antiikmaailm tugines orjadel. Aristokraatia juhtis, harrastas kunsti, oli kultuuriline —

võitlus loodusega lasus orjade õlul. Euroopa on ka alati vajanud orje. Neid on nimetatud pärispõlvetalupoegadeks, vabriku proletariaadiks, alamaks klassiks jne. Nüüd neid nimetatakse jälle uute sõnadega: „asumaad“, „eluruum“, „toorained“. Seepärast oli nii antiik-maailma, kujuka keskaegse ja on ka praeguse Euroopa üheks eluavalduseks sõda. Orjastada saab teist ainult vägivallaga. Vägivalla tipp ongi sõda.

Muinas-Eesti elu ei baseerunud orjusel. Kui siingi olid orjad, siis küll mitte elukorra alusena, vaid ajutise kõrvalnähtusena. On naeruväärne „ülipositiivsus“, kui mõni „suurkirjanik“ kujutab muinaseestlasi ulja ülemkihina, kelle all vaevles orjaseisus. Teaduslik ajalugu ei anna selleks alust. Ka hilisem areng ei eelda seda kuidagi. Orjapidamine võis olla tekkinud välismõjutusel ega ole kunagi sarnlenud sellele Sparta mõistes. K. A. Hindrey j. t. kaalukamad kirjanikud kujutavad eestlaste sõjavange-orje oma isandade perekonnaliikmeina, kellega külg külje kõrval tehti tööd, jagati muret-rõõmu, isegi abieluvoodit.

Ka pärastine areng suundub ikka inimväärtuse ühesarnasuse poole. Raskem kui ränka tööd keskajal on kanda härra üleolevat kohtlemist. Mõisa armualuseid ei võeta kui enamaid, paremaid, vaid kui äraandjaid, põlguseväärseid. Kadaklust on külas — seal ju eestlus raske aja üle elaski — alati vihatud ja pilgatud. Kus iganes eesti mees selja sirgu ajas, seal ikka inimväärtuse eest võideldes. Bernhard Riives (vt. Aino Kallase sellen. näidend) ei lasknud end alandada, vaid valis surma. Kuidas võiks teda kujutleda pealt vaatamas teiste alandamist või liiati teda ennast teist inimest alandamas. Siia võime lülitada kogu iseseisvuseaegsed püüded ja taotlused.

Võitlus loodusega üheväärselt ja saadud hüvede ühtlane kasutamine on olnud ja jääbki meie ideaaliks. Aristokraatia ilma orjadeta — see olgu tuleviku Eesti!

Praegu me niikaugel veel ei ole. Õige, meil pole orje, kuid meil on ebateadlikke, ebaintelligentseid kodanikke, kes ei oska ise oma elu korraldada, kes on nuhtluseks oma ligimesele ja raskuseks kogu rahvale.

Iga eestlane saagu teadlikuks, intelligentseks, jõukaks kodanikuks — tõeliseks aristokraadiks. Mitte kõik orjadeks, vaid kõik aristokraatideks.

Meil ei ole mingit tegemist sõjaga. Eluruumi meil jätkub, kuigi see on üks väiksemaid maailmas, asumaid me ei vaja, teiste tooraineid me ei himusta. Mis meile on vaja, seda toodame ise või ostame oma tööga teenitud raha eest. Sõdime me ainult õiguse eest oma elu ise korraldada, nagu seda paremaks peame.

Õigupoolest olemegi pidanud ainult kaks sõda — ühe, kui kaotasime vabaduse, ja teise, kui selle jälle tagasi võitsime. Vahepealsed on olnud teiste sõjad, kuigi tihti meie maal. Vanad vikingiaegsed sõjad ei olnud sõjad praeguses mõttes, vaid samasugune aus töö nagu iga teinegi, ega ka mitte palju ohtlikumad kui näit. kihnlaste hülgejahiretked praegu. Igasugune seiklejate orel on jälle „suurkirjanike“ fantaasia. Aga ka sõda oma vabaduse kaitseks oli pealesunnitud paratamatus, töö, mis tuli sooritada, kuna teist teed ei olnud. Kui seejuures vaimustuti, siis seda nii nagu iga kordaläinud töö puhul.

Töö ongi see, mis meid vaimustab. Töörõõmu me oskame tunda. Eriti töö rõõmu maalapi kallal. Meie inimesed armastavad maad. Talupoiss läheb linna, lõpetab gümnaasiumi, ülikooli, pääseb maalt ega taha enam tagasi vaadatagi. Linn on ta endasse tõmmanud, ta on maale jäävalt kadunud? Tühi jutt. Noormees muutub soliidseks härraks, saab direktoriks, kogub kopika raha ja — esimene asi — ostab talu. Siitpeale ta paneb oma vaba raha talu, arendab ja турgutab seda, töötab seal ise vabal ajal ja käib seda vaatamas, kui mahti saab, nagu kallimat. Igaüks teab, et talu end nii ei tasu, — aga kes küsibki tasuvusest, kui süda on asja küljes. Ei ole juhus, et me keha- ja vaimujõu sangarite suurimaks austusavalduseks kinkisime neile talud. Ega meie uusima aja suurim rahvussangar — meie President — oleks mõeldav ilma taluta.

Seiklusrõõmu asemel on meil töörõõm ja üksteise üle domineerimise tahte asemel soov üheväärselt töötada ja elust rõõmu

tunda. Kas see pole meie missioon? Kas see pole viimati see, mis maailma päästab juba pikka aega kestnud ummikust?

Aga me pole veel küpsed selle missiooni kuulutamiseks. Enne tuleb see endi juures teostada. Meil küll pole füüsilist ega ka majanduslikku domineerimist kaaskodaniku üle — on aga vaimne. Pole me veel kõik ühevõrdselt arenenud, intelligentsed, vaimselt iseseisvad. Selleni peame jõudma. Siin on meie „kask ja prohvetid“. See paneb tulevale põlvele peale suure kohustuse, suurema vahest kui oli mööduval. Mööduv põlv andis vormi, tulev peab valama sisu.

Elmar Oja

Meie maateatri sõpru

Lühivestlusi

RIIVO KULJUS.

Nimetatu on mees, kes hoolitseb näitekunsti eest meie saartel: Saaremaal, Hiiumaal ja ka Muhus. Riivo Kuljus, olles Kuressaare teatri näitejuhiks, on tuntud ka meie maa amatöörteatri suure sõbrana, kes on ka maateatri taseme tõstmise teinud endale südameasjaks. Olles töötanud pikemat aega Eesti Haridusliidu juures näitekunsti instruktorina on ta meie maa amatöörteatri küsimuses täiesti kodus, teades meie maalava muresid ja tundes meie maateatri püüdlusi. Paljud seltsitegelased on veel nüüdki näidanud „must valgel“, kuidas R. Kuljus on nende praegu nii kindlale näitetrupile pannud aluse. Kui külastasin R. Kuljust ta kodus Kuressaares, tõi ta lauale hüglaramatut, mis peegeldas ta elutööd teatr kunsti alal, ja väljalõigatud artiklid ja pildid tõendasid, et meie maa amatöörteatrilegi on R. K. pannud omalt poolt ühe tüsedaime nurgakivi oma hingestatud tööga maalavadel. Praegu ei ole talle võõrad meie maalavad. On ju tema teater see, kes rohkem etendusi annab maal kui linnas, muidugi siis, kui olud lubavad. Kui meil „suurel maal“ on palju kutselisi ja poolkutselisi teatreid, siis saar-

Kui kord sõda lõpeb ja kõik Euroopa põllud on täis granaadiauke, linnad varemeis, rahvas tapetud-haavatud, varandused otsas, laevad põhjas, nälg ja tõved kõikjal, siis näitame oma viljapõlde ja linnu, näitame oma rõõmsaid inimesi külje külje kõrval töötamas ja looduselt ikka uusi ja uusi hüvesid võitmas arenevaks eluks — üheväärsed, jõukad, intelligentsed.

Siis pole meie vajagi messiat, kes meie missiooni viiks „kõigile rahvastele“, vaid see kiirgab isegi ning „kel kõrvad on kuulda, see kuuleb, kel silmad nägemiseks, see näeb“.

tel on vaid üks — Kuressaare teater, kes viib ka maale „teatrikosti“.

Kui on maalavade hooaeg, siis on Saaremaa „suurest maast“ eraldatud raskete liiklemisolude tõttu. Ja siis pole siin nii lihtne kui mandril lavatervete ega muu saamine, mis näidendi lavastamise puhul on tarvis. Maa-näitejuhtide soovil on näitekunstnik Riivo Kuljus omas korteris ellu kutsunud näitekunsti nõuande büroo. Ja peagu alati võib seal näha maa-näitetegelasi askeldamas. Ja sealt saab ka kõike: näidendiraamatuid laenuks ilma tagatiseta ja jumestamisvahendeid. Tehakse isegi valmis lava plaan ja antakse kaasa terve kimp näpunäiteid lavastamise kohta.

Kõige rohkem aega võtvat näidendite soovitamine. Küsin: „Miks?“

„Näidendite soovitamine on raske seepärast, et kirjastajad on väga vähenõudlikud näidendite kirjastamisel: kirjastatakse sageli tükke, mil ei ole ei sisu ega vormi, rääkimata ideest. Ei ole just väga palju neid tükke, mida võiksid soovitada nii, et südametunnistus ei nuriseks.“

Siis see autorihonorarist vabastamine tekitab teinekord päris arusaamatusi. Vägisi

tikub jääma mulje, et autorihonorarist vabastatakse just need näidendid, mis muidu ei läheks. Kui honorari maksmist ei ole, siis mõni ikkagi võtab näidendi mängimisele. Honorarist vabastamisele peaksid tulema ainult head tükid — head mitte üksi sisult, vaid ka mänguvõimalusilt. Siis veel: ühevaatuselisi ei olevat vaja vabastada. Aga miks mitte? Ega see halba ei tee, kui meie maalavadele pääseb senisest rohkem häid ühevaatuselisi näidendeid. See oleks asjale isegi kasuks.

Õpetajad on õigustatult kurjad lastetükkide pärast. Lastetükid kuuluvad küll ka autorihonorarist vabastamise alla ja neid ongi vabastatud, kuid koolid ei kuulu nende äravalitute hulka, kelle ettekanded vabastatakse. Aga lubatagu küsida, kes siis neid lastetükke mängivad kui mitte koolid. Sellane vabastamine tundub vigurinumbrina: on vabastatud ja ei ole vabastatud.

Maalavade näidendid olgu lavaliselt lihtsad: üks dekoratsioon ja mitte üle kaheksa tegelase. Seda nõuab enamik meie maalavade. Rohkem vajaksime ühe- ja kahevaatuselisi näidendeid.“

„Kuidas teie arvates võiks tuua parandust autorihonorari küsimusse?“

„Esimene nõue, kui tahetakse, et autorihonorarist vabastamine toimuks senisest erapooletumalt, olgu see: komisjon peaks moodustatama väljastpoolt, aga mitte koosnema neist, kes ise näidendeid kirjutavad või kuidagi muidu on kõne all olevale näidendile liig lähedal. Siis kaoksid nurinad, nagu kannataks õiglus autorihonorarist vabastamisel.

Seltsid kurdavad, et autorihonorarist vabastamise kord on liig paberlik. Ja see on ka õige, see kord tuleks tõesti võtta lihtsustamisele. Praegu on nii: enne mängu anna sisse vastav palve vabastamiseks ja pärast mängu samuti. Ja kui hilined tähtpäevadeks, siis ei vabastata, siis maksa ise. Aitaks sellest, kui teatatakse, et see ja see selts on vastava näidendi mänginud. Ja isegi selle võiks hea tahtmise juures ära jätta: saab ju mängimisegi kohta andmeid politseilt kontrollimiseks.“

„Kas erikordsete olude tõttu on mär-

gata ka näidendite laenutamises tagasiminekut?“

„Jah, väikest langust on märgata, kuid siiski mitte nii palju kui oleks võinud kartada. Ka meie teatri ringreisid on takistatud mõnel pool selle tõttu, et rahvamajad ei ole vabad. Ja need olid just rahvarikkamad ja rikkama kassa kohad. Kuigi meie maakond oma näitekursuste rohkuselt ei saa järele teistele maakondadele, eriti aga Põhja-Eesti osale, leidub siiski õige mitmeidki näitete-gelasi, kes oma asja teevad päris hästi. Olen neile püüdnud võimaluste piires abiks olla, nii mõningaid proove kaasa tehes kui ka vastavate nõuannetega.“

„Kui kaua olete juba töötanud Saaremaal?“

„Üldse on tehtud teatrit oma 18 aastat, sellest viis viimast aastat Saaremaal. Sellest ajast olen töötanud amatöörlaval näitekunsti instruktorina 10 aastat.“

EDUARD TINN

Praegust „Ugala“ teatri näitejuhti Eduard Tinni mäletavad meie näitejuhid veel päris värskelt. Ei ole palju aega sellest, kui E. Tinn oli näitekunsti konsulendiks Eesti Haridusliidu juures. Mäletame seda meest

Maateatri Näitejuhtide Ühingu energilise juhatuse-liikmena, näitejuhtide kursuste lektorina, energiliselt kaasa aitamas kindlate näitetruppide organiseerimisel jne.

Külasthan E. Tinni „Ugala“ teatri ruumes, kus parajasti on käimas pühadeeelse lastenäidendi peaproov. Jah, kohe ruumidesse astudes saad aru, mispärast nii palju tehakse ja on tehtud juttu „Ugala“ omast teatritehoo-
nest. Praegused ruumid, mis asuvad ühe üürimaja teisel korral, on rohkem kui viletsad. Alumisel korral on kõrts, ja kui seal keegi arvab heaks proovida oma lauluhäält, siis kõlab see „lõbus lauluhää!“ kohe ka laval. Arusaadav on siin igapähele, et niisugustes ruumides etenduste andmine ja ka proovide tegemine polegi nii lihtne.

„Viljandimaal on vist paremaid näitemängusaale kui teil siin,“ ütlen.

„Et maal leidub rahvamaju, mille saalid meie omast on paremad, selles ma ei kahtle. Teeme ka maal kõvasti ringreise ja võin kinnitada, et õige mitmelgi pool leidub rahvamaju, kus päris lust on etendusi anda. Üks puudus torkab aga peagu igal pool silma: korralagedus nii rahvamajas kui näitelaval. Tuleb ette juhtumeid, et pidu on olnud kuu aega tagasi, kuid pärast pidu pole võetud vaevaks lava korda seada, jäädes vist lootma sellele, et kui järgmine hakkab pidu korraldama, küll see siis koristab. Ka see küsimus tuleks näitejuhtidel võtta tõsise tähelepanu alla ja päris eeskujulik kord lavale tuua kõige lähemas tulevikus.

Minus on aratanud imestust, miks ehitatakse meie rahvamajades ikka veel see „maaalune osa“ näitelava ette. Ma mõtlen neid orkestriruumi, kus aga orkester milalgi ei mängi. Ja kui orkester mängib, näiteks tantsukski, siis juba laval, aga mitte lava-eelses orkestriruumis. Mõtet oleks sel ruumil siis, kui maa hakkaks kõvasti mängima operette ja oopereid. Kuid seda sel sajalidil küll veel ei juhtu. Ja õnneks on need üksikudki, kes katsetasid operettidega maalaval, selle ebasobivusest aru saama hakanud ja opereti asendanud laulumänguga. Ka meie Viljandis ei ole enam neli aastat operetti lavale toonud ega kavatse seda teha edaspidigi. Nn. orkestriruumi äräjätamisega

võidaks saal ruumi juure ja ka lava oleks selle tõttu, et kütmata orkestriruumi ei ole, talvel palju soojem.“

„Missuguses piirkonnas teie oma teatriga käite külakosti pakkumas?“

„Kindlaid piirkondi ei ole ära määratud. Kord oli küll sellest juttu ministeeriumis, kuid see on kujunenud teatrite vahel, kes maad külastavad, rohkem omaks kokkuleppeks, millest kindlalt kinni ei peeta. Oma teatriga oleme küll peamiselt püüdnud silmas pidada oma maakonda ja naabermaakondigi, aga oleme külastanud ka Põhja-Eestit ja isegi Läänemaad. Kaugemad reiseid on meie väikesele teatrile kulukad ja nõuavad enamikus juuremaksu. Tundub, et just Tallinna ümbruskond laiemas ulatuses ja Läänemaa on söödis maa külaskäiguetenduste poolest. Kuigi need kohad ei ole tasuvad, tuleks neid siiski rohkem silmas pidada. Ja seda võiks teha just Draamateatri rändtrupp, kel on paremad rahalised võimalused ja kes seetõttu saab väikestest juuremaksudest kergemini üle. Ega see päris õige taha ollagi, et Draamateater tahab leppida ainult raudteearsete suurte kohtadega, kus on alati kindlustatud kassad. Kuna ka kutselised provintsiteatrid peagu poole või enamgi sissetulekust saavad just külaskäiguetendustest maal, siis nõuaks külustuspiirkondade asi küll põhjalikumat kaalumist ja ümberkorraldamist.“

„Mõned maa juhtivad lavategelased kurvad, et külaskäiguetendused kutseliste teatrite poolt on muutunud liig sagedasteks ja ähvardavad suretada kohaliku oma-teatri.“

„Kui mõnel pool niisugune asi tõesti ette tuleb, siis seegi lahenduks külustuspiirkondade ümberkorraldamisega. Kuid arvan, et see külaskäiguetenduste hädaoht maateatri tegevusele nii suur ei ole kui mõned kurvad. Oleme näiteks omagi trupiga ainult paar korda aastas üht ja sama kohta külastanud ja külaskäigukohade võrgu laienemisel võib kujuneda olukord, et üks koht saab ühe etenduse aastas külakostina. See ei võiks kohalikule maateatrile avaldada mingit takistavat mõju,

Jumestamistund ÜENÜ Viljandi osakonna näitekunsti kursusel. Juhatab J. T a l p s e p p. Nii nad töötasid...

ennem küll vastupidiselt. Arvan, et kurdavad peamiselt need kohad, kus kohalik mängutase ei ole vajalisel kõrgusel, kus teatri all mõeldakse veel janditamist ja kus lavalt armastatakse veel pakkuda „naeratavaid heeringapäid“ ja muud sellast rämpsus. Ja kui siis inimesed näevad paremat, siis nad loomulikult ei lepi enam oma trupi poolt pakutavaga: publik hakkab rämpsus põlgama. Paar külaskäiguetendust niisugusesse kohta aastas sobib nagu rusikas silmaauku: siis kohalikudki näitlejad on sunnitud oma lavalist taset tõstma, õppides korralikult näidendi ära ja tuues lavale väärtuslikku.

Jah, kerge küll on nõuda, et maalavadel pakutav olgu ainult väärtuslik. Aga selle teostamine polegi nii lihtne: meie maalavade repertuaar on nigel. Maalavade näidendite nime all vorbivad küll näidendeid igasugused mehed ja mehikesed, kuid tagasihoidlikulegi sõelale jääb neist vähe, mida võiks lavale tuua. Tunne seda vana tõde, et draamavorm on üks raskeimaid kirjanduslikke vorme, kuid meil saavad mit-

med sellest aru vastupidiselt, arvates, et näidendi kallal tuleb kirjutamise alal teha esimesed sammud.

Meie maapublik ei ole mitte üksiparänenud oma korralikkuse poolest etenduse ajal (varem oli sagedaseks nähtuseks nookastanud meeste viibimine publiku hulgas, kes ühel või teisel viisil segasid ettekannet), vaid ta on muutunud ka palju nõudlikumaks pakutava suhtes.“

„Missugused muljed on teil maa amatöörteatrite tegevusest?“

„Kus asja võetakse tõsiselt ja kus seda juhib kindel näitejuht, seal on asi päris korras. Ja seal, kus naabervaldadega on läbi viidud ka näidendite vahetus, on ka tükid hästi kätte õpitud ja ettevalmistus korralik. Siis aitab aastas kolmest-neljast tükist, ja neid vahetades võib omagi ümbruskond saada igas kuus peo. Ei ole siis seda meeletut näidendite „õppimist“ — iga paari nädala jooksul jälle uus tükk. Kuid otsekohene olles peab ütleva, et neid häid kohti on siiski veel liig vähe. Tuleb veel ette kohti, kus vorbitakse ka pidusid, aga

Jumestamistunni töötulemused ÜENÜ Viljandi osakonna näitekunstikursusel... ja nii nägid nad välja hiljem!

näitejuhti polegi. Nagu nad ise ütlevad, nad „teevad niisama“. Ja kui niisugused kohad tarvitavad ka nimetust maateater, siis see on kuritegu selle nime vastu. Tunnen ja tean, mis Maateatri Näitejuhtide Ühingu ja Eesti Haridusliit maateatri all mõtleavad ja kuhu poole nad püüavad. Need on ilusad püüdmised ja sihid, aga nende saavutamiseks on veel palju tööd. Võiks ütelda: paljudes kohtades on lihtsalt veel peotegijad, aga mitte lavakunsti asjaarmastajad.

Üks asi, mis meeleolu tõstab ja kindlustab usku maa amatöörteatri arenemisse, on see, et paljud meie maa näitetruppide tegelased võtavad asja suure armastuse ja püüdlikkusega, et maateatri asja viia edasi. Aga paljude sellaste meeste meeleolu ja püüdlust on rikkunud kohapealsed hõõrumised ja kadetsemised, mis on meie maa seltsielu üks kardetavaimaid umbrohte. See on seltsielu „rakvere raibe“, mille väljaviskamisele tuleks asuda täie energiaga.

Paljud maa näitetegelased on küllastanud ka mind. Nad on avaldanud oma muresid ja küsinud nõu. Olen alati olnud valmis

neile oma nõu ja abi võimaldama ja teen seda heal meelel ka tulevikus.

Lõpuks: lubasime ka oma teatrisse teie Maateatri Näitejuhtide Ühingu liikmeile soodustustega pääsu, kuid millegipärast on seda seni liig vähe tarvitatud. Arvatavasti on teie ühingu liikmeid Viljandimaal vähe. Ei teeks paha, kui teie ühing Viljandimaale senisest rohkem tähelepanu pööraks.“

LEO SOONPÄÄ.

Kunstiarmastaja Leo Soonpää on korduvalt esinenud meie maa näitejuhtide kokkutulekuil ja maateatripäevadel. See teatriarmastaja on meie maapidude kohta ütelnud nii mõnegi õige valusa sõna, ja seda ta on teinud oma iseloomu kohaselt: ikka järsult ja valusalt. Teinekord on see isegi tekitanud pahameelt neis, kes kogu hingega on asunud maa amatöörteatri arendamisele. Kuid kes L. Soonpääd lähemalt tunneb, see teab, et temagi soovib ainult head asjaarmastajate teatritele ja on püüdnud ka võimalust mööda kaasa aidata maateatri asja arendamiseks ja sisustamiseks.

Kuna L. S. on põhjalikult tuttav meie viimaste aastate väikelavade repertuaariga, siis palun intervjuueeritavat avaldada oma arvamine selle kohta.

„Näidendite tase on allpool igasugust arvustust, välja arvatud mõned üksikud. Õige on, kui teadlikumad maanäitejuhid kurdavad, et näidendeil puudub keskendav idee. Kunstiliste mõõdupuudega nende väärtust hinnata oleks kunsti haavamine. See, mida meil väikelavade jaoks produtseeritakse nii rohkelt arvul, ei ole muud kui lava tarkkirjandus. Olen jutelnud selle küsimuse üle nii mõnegi näitemängukirjutajaga — nad ütlevad, et nad võiksid ka kunstipäraseid asju kirjutada, aga keegi ei mängi neid. Kuid millegipärast ma ei saa seda võimet väga uskuda, igatahes mitte enne kui neist mõni on maha saanud ühegi kunstipärase asjaga. Võin otsekohene olla: enamjagu kirjutab selleks, et lihtsalt teenida, aga mitte sellepärast, et neil midagi oleks ütelda. Katsutakse näidendeis peamiselt iga hinna eest nalja teha, ja siin ei valita abinõusid ega kohkuta tagasi millegi ees, mis aga võiks kuidagi publikult välja meelitada naerupuhangu. Ja sellast kultuurita nalja tehakse koguni ülepakkuvalt: sool jääb ju tuimaks, kui järgmine nali ei ole eelmisest krõbedam. Ja see algas erilise hooga „Mikumärdist“ alates. Selle näidendi tugevad omadused jäeti kahe silma vahele ja hakati erilise hoolega välja noppima teose halbu külgi ning neid „arendama“.“

„Kuidas suhtute dramatiseeringuisse?“

„Pooldavalt, sest neis on vähimalt sisu, mis midagi ütleb. Võiks ütelda: dramatiseeringud ongi need, mis meie viimaste aastate näitekirjandust kannavad. Üteldakse,

et rahvas tahab aga laval näha just kergeid asju, sest elu olevat isegi raske. See on vale arusaamine. Teatrite minevik tõendab, et just rasketel aegadel on mängitud raskeid asju. Ja see on ka psühholoogiliselt arusaadav: inimesel on palju kergem lavalt pakutavasse sisse elada, see on lihtsalt tema oma elamuste süvendamine. Kui ajad on rasked ja teater pakub kergeid asju, siis vaatleja ümberistutamine kevadlikku meeleollu ei olegi nii kerge.“

„Kuidas võiks korraldada maateatri arvustamist?“

„Et kunstiarvustajad hakkaksid amatöörteatrit arvustama, sellest ei tule midagi välja. Seda ei ole minu teada ka ühelgi teisel maal tehtud. Ja selleks ei näi ka mingit tarvidust olevat. Kõige parem on minugi arvates see, mida olete ühes „Arengu“ numbris soovitanud: arvustus ettekande kohta pärast esietendust oma trupis, mis kannaks lihtsalt ettekande analüüsi ilmet. Selles saavad siis sõna näitlejad ja näitejuht, ja oma arvamise avaldab esijoones see, kellele seekord oli pandud „arvustamine“. See aitab tugevasti kaasa selleks, et tegelesed hakkavad juba teadlikumalt süvenema oma rollidesse, sest analüüsi puhul tuleb neil ka põhjendada nii mõndki võtet oma mängus. Et inimeses istub tugevasti edevust, mis nähtub sellestki, et tahetakse näha oma nime trükituna, siis peamiselt küll selle tunde rahuldamiseks tuleb heaks kiita ka see, kui provintsilehtedes tuuakse ära sõnumeid õnnestunumaist lavastusist. Ja õige mitmed provintsilehed ongi asunud seda tegema, avades vastava maateatri nurga.“

Jullo Talpsepp

Noored, viljelegem koorkõnet!

Koorkõne ehk massdeklamatsioon on meil veel vähe harrastatud alasi, millega võiksime sisustada kultuuriliselt-kunstiliselt oma mitmesuguseid üritusi. Võrreldes näidendiga on koorkõne palju painduvam.

Kõnekoori liikmeks sobib iga inimene, kel on enam-vähem normaalne hääldamine ja kõnevoime. Muidugi saame paremaid tagajärgi siis, kui iga üksik liige on suuteline ette kandma pala üksikult.

Liikmete arv kooris võib olla võimaluste kohaselt väga mitmesugune, kõikudes kümnest kuni mitme sajani. Keskmiselt mõjuva koori saame juba 20—50 inimesest. Koosseisult kõnekoorid võivad olla, samuti kui laulukoorid, nais-, mees-, laste- ja segakoorid. Võib esineda ka mitme koori kombinatsioon ja üksikuid soliste. Ruumiliselt võime koorkõnet kanda ette väikeses toas, suures saalis kui ka kõikjal vabas looduses. Suurema efekti saavutamiseks võime üksikud ettekantavad palad lavastada, paigutades koori vastava meeleolulisse dekoratsiooni, kostüümi ja valgusse, kuid harilikult ei vaja koorkõne mingit dekoratsiooni.

Sisult võime leida küllaldaselt vastavameeleolulisi palu päevakohaseiks sündmusiks. Võime laulda-rääkida kevadest, sügisest, talvest, võime maitsta töörõõmu valminud viljasaagist või saavutusist kultuuripõllul; võime õhutada nooruse edasitõttu ja väljendada austust ja armastust oma kodumaale.

Tõsi, valmisseatud palu kõnekooridele on meil väga vähe, kuid see töö just meid ootabki. Usun, et meil leidub küllalt noori ja noorte juhte, kes saavad sellega hakkama. On tarvis vaid pisut kunstilist meelt, autori mõistmist, oma kõnekoori materjali tundmist ja, lõpeks oskust kohandada — „orkestreerida“ — autori poolt antud materjal oma kõnekoorile.

Koorkõne käsitamises on peamiselt kaks voolu. Ühed piirduvad väljatöötuses lihtsa loogilise väljendusega ja teoseis leiduvate põhimeeleolude, tunnete-elamuste esilekutsumisega. Teised aga raskendavad mõjuvuse saavutamiseks lisaks eespool nimetatule terve rea väliseid ja tehnilisi efekte, nagu rütmilised liigutused, valgustuse, muusika ja dekoratiivsuse.

Õiged võivad olla mõlemad voolud. Heas lavastuses võib teine viis olla tõesti mõjuvam oma kõigi kunstialade ja nende efektide sidumisega, kuid ta seab lavastaja väga raske ja keerulise küsimuse ette ja nõuab talt suurt asjatundlikkust ja vilumust. Paremini hoiduda üle jõu käivaist ülesandeist ja piir-

duda oludekohase lihtsusega kui lõpetada oma ilus algatus kunstilise ebaõnnestumisega.

Järgnevas näites käsitlengi esimest, lihtsamat, võimalust Erni Hiire „Millest laulsid Sinimäe noored“ koorkõne ettekandes. *Vaata lk. 82!*

Kui oleme endale leidnud vastava pala, mille tahame seada koorkõneks, siis asume selle läbitöötamisele.

1. Teosesse süvenemiseks loeme vastava pala mitu korda. Sellest oleneb teose mõistmine. Võime ümber hinnata esialgse mulje: meeldivuse või ebameeldivuse. Meil tekib üldine ettekande-lavastuse plaan.

2. Tabame pala mõtte ja selgitame üldpõhitooni (kurb, rõõmus, vallatu, vaimustatud jne.) sest sellest oleneb ettekande viis.

Juuresolevas palas on mõtteks: noorte truudusevanne oma armastatud kodumaale. Üldpõhitoon: täis julgust, kindlust, armastust ja vaimustust.

3. Loomes üldpildi teosest, et näeksime ja mõistaksime sündmusi, kus oleme ja kellega räägime. (Näit.: istun oma toas ja mõtisklen; kõnnin metsas ja kaeban oma häda loodusele; seisan mere kaldal ja „viskan kinda“ Suurele Saatusele.)

Juuresolevas palas: rühm noori on tulnud rahva ette, kus nad annavad vaimustuse purskel oma töötuse. (Kohaks on kas suur saal või avar väljak või mägi, kus on palju rahvast.)

4. Lähene me sisule, et leiaksime kõik antud mõtted ja tunded ja et teaksime, kuidas väljendada igas sõnas, reas ja salmis. Selleks lahkame lüürilise teksti, jutustame selle ümber proosaks ridadena ja salmidena. Luulevormis antud teos on mõtete ja tunnete kontsentratsioon — mõtete ekstrakt — ja seda on raske mõista.

Juuresolevas palas:

I salm:

Noored lubavad kasvada oma kodumaal ühismeelseks ja tugevaks, kes ei karda eluraskusi. Nad ei noruta, vaid neil on küllalt jõudu ja tahet tegutsemiseks.

Millest laulsid Sinimäe noored.

- Koor: ^{MF} *(kindlalt ja veendunult)*
Siin kasvada tahame otsekui mets,
Naishääled: mis tuulin ei murdu, ^{MF} ei paindu een tormi, ^{SF} *(meeshääled vapralt)*
Naishääled: me pilgust ei udutse silmavett,
Koor: me südamed pingul ^P on teotsemistarmu! ^{+M.} ^{MF}
(armastusega) ^P ^{+Alt}
Sopran: Tööst õnnistet maal, vaevast pühitset maal,
Naishääled: üks tegu nõuab tegijat järele teise, ^{MF} *(tötates)*
(laialt)
Koor: siin lahku me minna üksteisest ei saa,
Koor: ei keegi ^V või norunpäi eemal meist seista. ^(tötates)
Meeshääled: On vaenlus ja sõgedus saotand teed,
Koor: ^F jõud ühine julgustab edasitõttu,
Koor: ^F uut looma! — see tung meie veren vaid keeb, — ^(siisemise pingega, sordiinitult)
^{MF}
Koor: teon mõtleme lõpuni eneste mõtted! ^(säravalt) ^{+K} *(asjalikult)*
Sopran: Rõõm ühine meil on, ja ühine töö, ^{+M} *(aeglasemalt)*
Sopran: kun astub me samm, mure eemale pelgub, ^(säravalt)
Üksik: kui laulun tund tegude alguse lööb, ^(aeglasemalt)
Üksik: siis üksiku kurbuski vendluseks selgub.
^{MF}
Koor: Siin kasva me tahame otsekui mets,
Naishääled: mis tuulin ei murdu, ^{MF} ei paindu een tormi, ^{SF} ^{+M}
Naishääled: me pilgust ei udutse silmavett,
Koor: me südamed pingul ^{MF} on teotsemistarmu! ^{+M.}

Lühendused: N — naishääled, K — koor, M — meeshääled, S — sopran,
Ü — üksik.
P — piano, MF — mezzoforte, F — forte
— kriips all — eriti välja tõstmist
V sõnade vahel — paus.

II salm:

Meie maa on meile püha, sest siin on meie vanemad teinud palju tööd ja näinud vaeva. Meiegi peame seda jätkama, ja ühiselt jätkama.

III salm:

Üksteise mittemõistmine on tekitanud eluraskusi, kuid koondudes võidame need ühisel jõul ja rakendame oma energia loominguks.

IV salm:

Ülesehitavas töös saavutame ühise töö-rõõmu, küll kaovad siis hädadki ja liituvad meiega needki üksikud, kes seni on jäänud kõrvale.

V salm:

Kordub esimene salm.

5. Tõlgitsemine. Teeme kindlaks, kas tekst, mida me räägime, on omaette mõtisklemine, sündmustiku edasiandmine, või oleme ise sellest haaratud. Selgitame, kas tegevus, sündmustik, mõjutab meid sama kurvaks või rõõmsaks, kadedaks või ironiseerivaks, või see manab esile meie kangelaslikud tunded jne.

6. Uurime tüüpi, kellena peame väljendama oma tundeid. Kas oleme noorur või rauk, naine või laps, sentimentaalne või küllalt elujõuline ning optimistlik jne.

Toodud näites: Oleme noored-mehed ja neid, kes siirameelselt väljendavad oma tundeid kodumaale.

7. Otsime parajat väljendusvormi — mitte välise häälelise tooni, vaid seemise elamuse. Proovime ütelda lauset või rida mitmesuguse tundega ja tugevusega, kuid ikka nii, nagu ütleksime seda oma südamest.

8. Teeme kindlaks loogilised rõhud ja pausid, missuguse sõna lauses peame välja tõstma ja kus vajalikest peatuma.

9. Jagame teksti üksikute hääle või rühmade vahel. Siinjuures arvestame teksti iseloomu, tundelisust ning hääle värvi ja jõudu. Meeste, naiste ja laste hääled mõjutavad meid erinevilt. Naiste kõrgemad hääled väljendavad säravust, rõõmu, tundelisust, madalamad naistehääled — melankoolsust, nukrust.

Kõrgemate meeshäältega saavutame kirge, tõttamist, pinget, kuna madalamad meeshääled väljendavad jõudu, mahlakust, süngust. Laste hääled toovad pilti süütuse ja puhtuse. Muidugi võiks loetella veel terve rea hääleomadusi, kuid see viiks liialt pikale.

10. Tehnilised elemendid.

Lisaks loogilisele ja elamuslikule välja-töötusele võime kasutada tehnilisi elemente. Lisandades tempo t saavutame kerguse, tõttamise ja seemise pinget kasvamise. Muutes tempo aeglasemaks muutub ettekanne raskepärasemaks, süngemaks. Aeglasemat väljendust nõuab ka mõne lause eriti väljatõstmise. Mida suurem on kiring, seda raskepärasemaks, pingerikkamaks muutub väljendus.

Hääle tugevuse saavutame 1. paisutamise-ga — crescendo; 2. järsu tugevdamisega — sforzando. Suure ja mõjuva crescendo saavutame, kui algame kõnet üksiku naishääle rühmaga tasa — pianos, lisandame sellele teise naishääle rühma ja lõpuks astuvad kordamööda sisse veel mõlemad meeshääle rühmad ning siis viime kogu koori kõne fortenti.

Suure julguse, protesti, purskelise meeleolu saavutame järsu sforzandoga. Üksikule naishäälele või naishääle rühmale lisanduvad fortes kõik teised hääle rühmad.

Samuti kui paisutamise-ga — pianost fortenti — saavutame mõjuvuse ka hääle kahanamisega — decrescendoga — forttest pianoni.

Kordan veel kord. Kõiki neid tehnilisi vahendeid me ei tohi kasutada efekti enda pärast, vaid ainult elamusliku külje teenistuses.

Juuresolevas näites on seatud tekst täiesti algajaile, väikesele noorte rühmale, kus meeshääle rühm on võrdlemisi nõrk. Seega ta ei taha ega tohigi olla šabloon hääle rühmade seadmises. Iga kõnekoori juht peab jaotama teksti häälele ja hääle rühmadele vastavalt tema kasutada olevale hääle materjalile.

Harjutused alaku loogilise lihtsa ja selge teksti lugemisega. Parandame kohe ebatäpsused. Valvame, et teksti rääkimine toi-

muks igas sõnas ja silbis täpselt korruga. Hoolitseme, et sõnade algused ja lõpud hääldataks puhtalt, eriti kui sõnade lõpus on b, d või g.

Et kõne muutuks helisevaks, hääldame kaashäälikud selgesti, eriti helilised kaashäälikud — l, m, n, r ja v. Kui oleme saavutanud loogilise lugemise, puhta ja selge hääldamise, siis süveneme üha enam pala kunstilisse väljatöötusse. Kõnekoori juht peab seisma kõigile nähtavalt koori ees,

juhatama teksti korruga hääldamist, häälte ja häälte rühmade sisseastumist ning — mis on tähtsaim — sisendama koorile elamusliku arusaamist.

Kui oleme hästi ette valmistanud oma pala ja tahame, et meie ettekanne hästi õnnestuks, siis ei tohi keegi mõelda, et me esineme esinemise enda pärast, vaid iga koori liige üksikult ja seega ka kogu koor tundku vaid üht: see, mis me räägime, tuleb täie veendumusega meie südamest.

H. Lepamäe

Kultuurilisi pingutusi ja püüdlusi Otepääl

Otepää tundub kuidagi vaimsemana kui tavaliselt paljud väikelinnad. Ei ole huvitusest kuulda ja märkida mõndki sinise seltskonna vabaalgatusest kultuurilisel alal.

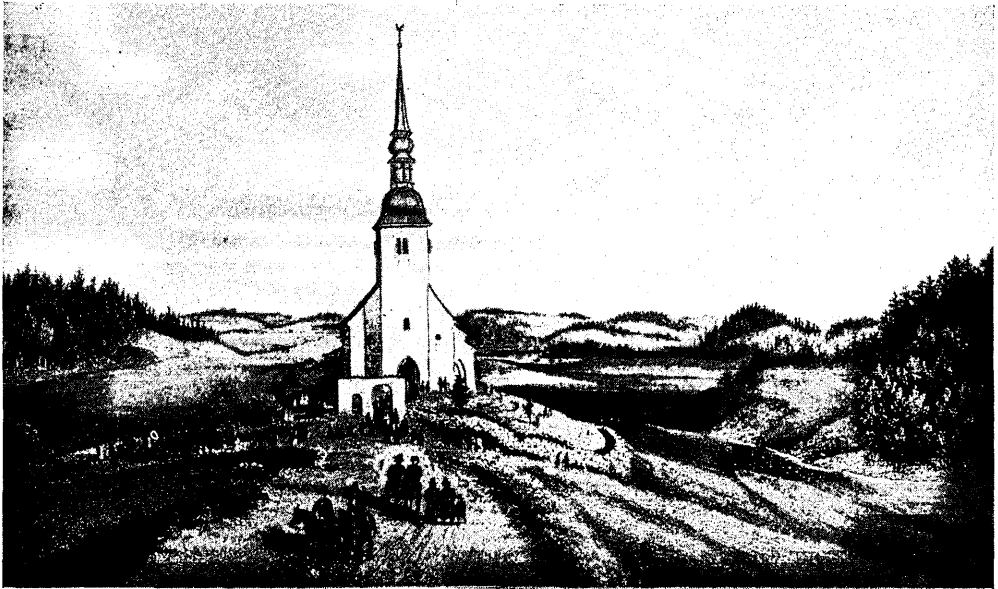
Otepää Hariduselts on rajatud umb. 30 aasta eest sihiga asutada ja ülal pidada oma kool. Seda ongi tehtud kuni viimase ajani, ja selts on üks neid väheseid, kel oli oma eragümnaasium. Olevat olnud suuri pingutusi kooli ülalpidamisega, kuna mitugi korda lasunud see täiesti ainult seltsi õul, eriti meie erakondluse „kõrgkonjunktuuri“ ajal. Kuigi siis oldi teadlik kasulikest „allasõitmisvõimalusist“, ei olevat seda kasutatud ja oli eelistatud jääda ideelisele alusele. Aga — nagu vilksatab kõnetatavalt — kõige ideelisemgi tegevus jääb sageli hindamata. Mainitud raskused aga liitsid seltskonna väga üksmeelseks ning tegid haridus- ja kultuurikiisimused igapäevase südameasjaks. Seda suurema katsumise ette pannud seltskonna usu ja usaldavuse nõue anda kool üle sihtasutusele. Üleandmine toimunudki, ja — seniste asjaosaliste auks — võlgadeta.

Nüüd on seltsi tegevuses ümberorienteerumine, uute sihtide ja tegevusülesannete otsimine. Aga seni ühtekuulunud ja kultuurilisest tegevusest hingestatud seltskond on saavutanud tunnustustväärseid tulemusi nüüdki. Selts tegeleb üksikute laialdasi hulki haaravate ettevõtetega, peamiselt kodukoha

tundmaõppimise ja rahva terve elujõu taotlemise alalt.

Nii on saanud traditsiooniks rahvapeod ajaloolisel linnusemäel, kus viimati esitati dramatiseringuna J. Pärn'a „Oma tuba, oma luba.“ Asjaosalised märgivad muigega, et ajakirjandus olnud sel puhul hädas — J. Pärnal ei olnuvat mingit juubelit. Nagu muul ajal ei võiks esile tuua mõnd kultuuritegelast või ta väärtuslikku mõtet. Korraldajad aga leidnud, et tänapäeval on oluline rahval veenduda just oma toa ja oma loa mõttes. Muide, väike juubel olnud siiski — nimelt teose 60. sünnipäev. Samalaadseid üritusi on olnud veel G. Wulff'i, „Õrna ööbiku“ 75. a. sünni aktus ja üks väheseid aktusi dr. J. Hurda mälestamiseks ühes vastava näitusega.

Huvitavaid üritusi on olnud raamatunäitus RA puhul, mida võib järeltada allesjäänud „riismete“ najal. Näitus on olnud tugevasti kodukohastatud ja vist ainulaadne kogu Eestis. Et see võib olla ideed andvaks mujalegi, seepärast mõni lähem mäрге. Näitusel on olnud osakonnad: 1) Eesti raamatu arenemisloo tähtsaimaid etappe. 2) Otepääl elanud autorite teoseid või mainimisi sellest ja autorid ning teosed, mis käsitlevad Otepääd või Pühajärve. 3) O-l tarvitusel olevad teaduslikud raamatud. 4) O-l tarvit. käsiraa-matud. 5) O-l tarvit. sõnaraamatud. Peale

V. S. Stavenhagen.

Vaade Otepää kirikule 1866. a.

raamatute eneste on kasutatud paljusid piltide isikuist ja ülesvõtteid teoseist, haruldasi eksemplare on saadud kasutamiseks muuseumidest.

Tähtsaimaist allesolevaist eksponaadest olgu mainitud A. Virginiuse (O-l 1693—1706) piibel ja M. Kuhmanni „Keograhvi, ehk õppetud Ma-ilma surussest ja Ma-ilma madest“ 1860. a. Ülesvõtteist, teoseist, käekirjust ja isikuist on tähtsaimad: Joh. Hornung (O-l 1706—1709); J. H. Grothjan'i ülesmärkimisi Põhjasõjast; Christoph Clare (O-l 1723—1743) eesti-saksa sõnastik ja erikogu Jak. Hurdast.

Ei saa uskuda, et nii ulatuslik töö oleks läbiviidav lühikese ajaga. Peab olema töötatud aastaid armastusega koduümbruse vastu. Ja see meeldiv „nõrkus“ näib peituvat seltsi väsimatu esimehe prov. V. Jalviste isikus, kes seltsi on juhtinud kogu tema kestusel. Jääb ainult soovida, et tehtud ulatuslik töö leiaks väärilise talletuse k o d u k o h a m u u s e u m i n a.

Omaaegsete vaimusuuruste asumine Otepääl on loonud koha peale alates juba kaugest minevikust tugeva vaimse huvi. Seda traditsiooni jätkab asjaolu, et senistki vai-

muelu juhivad kohapealsed kõige valitumad pead — seltside isa G. Vulf, prov. V. Jalviste, kohtunik H. Priimägi, pastor O. Lauri ja teisi. Ja rahvas võtabki neid tõesti oma vaimuelu juhtidena, suhtudes kõigile ettevõttele usaldusega ja poolehoiduga. Ja üritatavad laiu hulki haaravad ettevõtted haaravadki mitte enam sadu, vaid tuhandeid. See seletab ka haruldase nähtuse, et samal õhtul koolimajas toimuvasse 3 avalikku ettevõttesse oli rakendatud paarsada inimest, kuid neljandale — Eesti Haridusliidu loengule — leidis veel ligi poolteistsada osavõtjat. Märkimata ei saa jätta ka koolijuhataja hr. F. Huigu vastutulekut ja kannatust säärase ohtra seltskondliku tegevuse mahutamisel kooli ruumidesse hiliste õhtutundidenigi.

Aga juhtidel ei puudu ka väike kartus, et kas Otepää suudab püsida ka tulevikus oma kõrgusel, eriti kui järelpõlves tundub materiaalseid ja kutsealalisi kasu taotluse huve. Seepärast otsitakse ja arutletakse, kuidas kasvatada vaimsemate huvidega ja ideeliselt tegutsevat järeلكasvu. Gümnaasiumi direktoril hr. E. L a a n p e r e'l on südamel tema kooli lõpetanud, et nende hulgas lei-

duks tulevikus neid valitud päid, kes töötaksid kodukoha kultuurielu juhtimisel, jatkates senisi traditsioone. Nii on kavatsusi mitmelt poolt ühiselt koondada noorpõlve kultuuril. tegevuse ringidesse, ja neile luua harrastusvõimalusi.

Väikeste huviringide olemasolu on seda vajalisem, et need saaksid tegutseda ka koolide koormatud ruumes, nii algkoolis kui ka gümnaasiumis. Ulatuslikumat ruumide vaja-

dust aga ei saa rahuldada ja praegu olemasolevail võimalikel seltskondlikel ruumel on peale muude puuduste veel see „moraalne“ puudus, et neisse pääseb ainult kõrtsiõhu kaudu.

Lõpuks jääb soovida, et Otepää Hariduseltsil jatkaks edasigi ühtlustavat ja kesken-davat kätt kogu seltskonna vaimuelu juhtimisel nii omaette kui ka organisatsioonide-vaheliselt.

K. L.

Juhuslikest juhtidest ja juhu- sest — olla juht

Kaarel Murdel'i kirjutus „Juhuslikud juhid“ eelmises „Arengu“ nr-is puudutab kahtlemata mõndagi olulist probleemi meie maa seltskondlikus tegevuses. — Eks ole ju juhtide puudus või nende ülekoormatus ja ebastabiilne püsimine kohtadel, üldse aktiivsema elemendi siirdumine maalt linna, nii et sealne elu tihti seetõttu tuimeneb, ja suure osa passiivselt eemalejäämine vaba-hariduslikest üritusist neiks valuküsimusiks, mille üle üldiselt õige rohkesti kurdetakse.

Kuid et mõista õieti põhjusi, millest need nähtused on tingitud, on vaja siiski ennekõike küsimusse põhjalikumalt süvenemist, asjaolude lähemat tundmaõppimist ning ka suuremat objektiivsust kui et võimalike üksiknähtuste järgi teha ühekülseid üldistusi ja sellekohaseid järeldusi. K. M. on aga ilmselt sattunud viimasele teele ja on sellega jõudnud koguni kas või hariduse kui juhtiva väärtuse eitamiseni, kui olla järeldusis loogiline.

Muidugi tuleb K. M-ga jagada seisukohta, et seltskondliku tegevuse edukus suurel määral on olenev juhtivaist isikuist ja sellest, kui d a s nad suhtuvad oma üles-andeile ja suudavad teisigi tegevuses tiivutada. On tõsi, et ses osas jääb tihti veel mõndki soovida. On tõesti neid tegelasi, kes suhtuvad oma ülesandeile hooletult, ja neidki, kes võivad olla „üpris saamatud“. Raske on aga väita, et seesugused tegelased

tulevad ette peamiselt haritumate jõudude hulgas, võrreldes vähem haritutega.

K. M. arvates peamine viga seisabki selles, et seltskondlikus tegevuses „huvist ja igavusest hakkavad juhtima“ peamiselt mitmesugused haritud tegelased, „intellektuaalsed jõud*), kes ei ole saanud veel oma maailmavaadetki täielikult kätte“. Need „maailmavallutajad“ ja „hüdaabitöölised“ tõrjuvat välja kohapealse „rikkumatu ja jõulise perepoja, kel on juhi omadusi, huvi ja tahet“. Ja niisugune ihaldatud juhipoisitionist ilma jäänud maapoiss seetõttu „kannatab alaväärsuse komplekside all“, „alistub vaikselt, nohiseb omaette, seljagata siunab ja lõpuks tõmbub tagasi“.

Arusaadavalt ei ole võimalik käesolevas lähemalt analüüsida kõiki neid mitmeti originaalseid mõtteid. Tahaksin siiski küsida, mille poolest on kirjeldatud „nohiseja“ perepoeg maailmavaateliselt näiteks küpsem kui manatav „intellektuaalne“ tegelane?

Allakirjutanu on kaugel nõudest, nagu peaks seltskondliku tegevuse juhi kohal määravaks olema koolihariduslik aste või kellegi ametikoht, ka ei näe ta voorust haritlaskutseis tegutsejate ebastabiilse kohtadel püsimises. Võib tõesti olla juhtu-

*) „Intellektuaalne“ tähendab „mõistusega“.

meid, et mõnigi vähema haridusega kohalik tegelane, kes kogu hingega asja juures olles või oma isiklike omaduste tõttu, suudab palju enam korda saata kui teine, suurema kooliharidusega jõud. Neile ei tohiks olla tõkestatud oma parimate võimete kohane tegutsemine, ja kui seda vahest juhtubki, kas kivinenud harjumuste tõttu või üksikute karjääripüüdelistel põhjustel, siis ei saa seda ju mitte heaks kiita. Kuid neil põhjusil me ei saa ometi eitada vajadust haritumate tegelaste osavõtuks vabaharidustööst, ka siis mitte, kui nad ehk ei ole või ei saa olla püsivalt ühel kohal.

K. M, kirjutuse põhilaadist ja väljendusist nähtub, et autor ei kurda mitte niivõrd haritud jõudude vabaharidustööst eemalejäämise või nende tihtise vahetavuse ja passiivsuse üle kui selle üle, et haritud jõud üldse tegutsevad seltskondliku tegevuse juhtijaina.

See on uudne seisukoht.

Seni oleme küll tunnud puudust selles, et haritud jõud tihti hoiduvad eemale vabaharidustöö avaldusist, mistõttu see nii mõnelgi pool liigub visalt. Kuhu jõuaksime aga siis, kui vastupidi nõue nende eemaldumiseks seltskondliku tegevuse juhtimisest kujuneks üldiseks?

Ei tahaks uskuda, et ainult nn. juhiau või auahnuse pärast õpetaja, vallasekretär, konstaabel või mõni teine haritum tegelane maal võtab endale juhtivaid ülesandeid vabaharidustöös. Sellest loobutaks küll enamasti kergendustundega, kui puuduks huvi kaasa aidata ümbruskonna kultuurielu arengule ning loomulik vastutustunne, mis esitab selles suhtes suuremaid nõudeid eeskätt haritud jõududele. Oleks väga ohtlik seda seesmist kohusetunnet hoopis ära võtta ja näha haritud kutsete täitjais halvustavalt ainult „hädaabitöölisi“. Kas see ei viiks lõppeks hariduse eitamisele? Ja mis mõte oleks siis vabaharidustöölgil?! Kas ainult tege-linskitsemises?

Nagu iga ala, nii vajab tänapäeval haridusala teadlikku juhtimist. Arusaadavalt suudab seda teha paremini suurema haridusega ja eriettevalmistuse tõttu.

Viimasel ajal on hakatud üldse rohkem rõhku panema kutseharidusele, sest iga ala juhtimine vajab suuremat asjatundlikkust. Millegipärast aga ei näi alati respekteeerivat sama nõuet ka hariduse alal, mis käsitleb lõppeks ju kõige vastutusrikkamat ülesannet, s. o. inimese vaimse elu ja kasvatus küsimust! — Kui põllumees teeb oma auväärset tööd, siis on iseendast mõistetav, et tema enda kogemused ja agronoomilised teadmised on siin juhtivalt määravad, ega saa õigustada, et näiteks pedagoogid või kirjanikud tuleksid nõudma selle ala juhtimist endale. Tänapäeva seltskondlik tegevus ja vabaharidustöö peavad olema kantud eeskätt pedagoogilisist põhimõttest. Millega oleks siis õigustatud nõue, et selle tegevuse juhtimises ei peaks olema mõõduandev haritud jõud, vaid hoopis teised, kusjuures nemad peaksid olema vaid antud ülesannete täitjaks?

Millegagi ei tohiks olla põhjustatud umbusaldus nende vastu, sest ühiskonna ja meie rahva teenijad oleme kõik ja haritud rahvaliikmed eeskätt on enamasti päritud kusa-gilt talutarest, kellele pole siiski jäänud võõraks meie maa mured ja vajadused kultuurilises mõttes, eriti neil, kes aktiivselt seltskondlikus töös kaasa löövad. Sääraste haritud jõudude hulk peaks olema suurem, ja on tarvis hoolitseda, et nende töötingimusedki oleksid soodsamad ja et meil üldse võtaks maad tõeline haridust hindav mentaliteet.

Kõnesolevas kirjutuses asetatakse esikohale mõte, et juhupositsioonilt eemale jäänud maanoored selle tõttu kannatavad alaväärsustunde all. Kas selleks on aga tõelist põhjust? Kui seltskondlikus tegevuses näha ainult juhiau ja hiilguse kogumise võimalust, siis oleks see kahetsemisväärne olukord. Tõeliselt peaks küll olema võimalik iga-ühel seltskondlikus tegevuses kaasa töötada, kui selleks on vaid seesmist huvi ja head tahet. Aga et paljud jäävad sellest siiski eemale, selles on muidugi süüdi see, kuidas on tegevus organiseeritud ja misugune sisu sellele antakse. Selles mõttes muidugi peame asetama ka rohkem nõudeid neile, kes juhivad seltskondlikku tegevust.

Õige vabaharidustöö juht pole mitte see, kellelt nõutakse ja loodetakse, et ta kõik ise ära teeks; ta pole ka mitte käsutatav teener orja mõistes, vaid tema ülesanne on loovaid jõude äratada, organiseerida ja liikuma panna. Ja selle järgi, kuidas ta on seda suutnud, tema enda isik võib väliselt jääda isegi kõrvale, millega viidaks ka tegeliku juhtimise raskus seltsi liikmete õlule. Kuid juhi valvas väim ja kaasaaitav käsi olgu alati abivalmis, kui selleks tundub vajadust. Seda peaks tähendama juhuse — olla juht, aga mitte muud. Siis kaoks ka põhjus mõnegi lootustandva jõu eemalejäämiseks või tema kadestamiseks juhupositsiooni pä-

rast. Tõeliselt on meie vabaharidustöö väljadel nüüpalju ülesandeid ja ruumi kõigile, et keegi ei tarvitseks siit eemale jääda. Selle tunnetamist ja juhi ülesannete õigesti mõistmist vajame küll kõige rohkem. Selles sihis on meil veel rohkesti käia. Siin on tarvis tihti õiglast arvustustki, et umbseks kasvavaid teeradu puhastada, kuid ohtlik oleks, kui asuksime üksiknähtusi üldistama või eitaksime haritlaskutsete osavõtu tarvet vabaharidustööst. Niisiis mitte selles pole oluline küsimus, kes on juhi kohal, vaid selles, kuidas toimub juhi ülesannete täitmine ja kuivõrd oleme suutnud luua elu orgide seesmises töös.

M. J.

Märkmeid meie raamatukogunduse minevikust

(Järg.)

Suure tõuke meie raamatukogunduse arenemisele andis avalike raamatukogude seaduse elluviimine, mis aitas tunduvalt kergendada meie raamatukogude kõige valusamat külge: rahapuudust. Kuigi see seadus leidis omavalitsuse poolt tagasihoidlikku ja ainult osalist täitmist õige mitmedki aastad ja rahalises osas on pealiskaudsus kestnud kuni viimaste aastateni, tuleb selle seaduse tähtsust siiski kõrgelt hinnata. Ja kui viimasel raamatukoguhoidjate kongressil rõhutati vajadust selle seaduse muutmiseks, siis seegi ei vähenda selle tähtsust, vaid tõendab seda: et see on oma aja elanud ja nüüd vajab ümberkohendamist vastavalt praegustele oludele ja selle kustutamist, mis ei ole osutanud sobivaks ja eluliseks.

Meie av. raamatukogude seadus on üks huvitavaimaid ja omapäraseimaid. See erineb Skandinaavia ja teiste maade selletaolistest seadustest tunduvalt. Põhjamaades valitseb raamatukogunduse alal vabatahtlik printsiip selles mõttes, et omavalitsused ei ole sunnitud raamatukogusid ülal pidama, kuid nad teevad seda vabatahtlikult, kuna riik annab vastavad summad raamatu-

kogude toetamiseks. Meie raamatukogude seaduses aga valitseb kohustuslik printsiip: meil omavalitsused on seaduse järgi kohustatud raamatukogusid ülal pidama ja sel määral, et need oleksid kättesaadavad kõigile kodanikele. Meie raamatukogude seadus selles osas jälgendab end. Tšehhoslovakkia seadusi, kes esimese riigina 1921. a. võttis vastu sellase mooduse, et omavalitsused on kohustatud raamatukogusid ülal pidama.

Olgu vahemärkmena lisatud, et Ameerika oli see, kes esimesena võttis kodanikelt maksu raamatukogude heaks, hiljem tegi seda ka Inglismaa. Ameerikas tuli 1000 elaniku kohta maksa üks dollar. Peab ütleva, et raamatukogude organiseerimine algas intensiivsemalt just pärast maailmasõda.

Meie raamatukogude seadus näeb ette, et omavalitsused on kohustatud andma kogule raamatute muretsemiseks 2 marka (seadus hakkas maksma 1925. a.) iga tema ringkonna piires elutseva kodaniku kohta. Kuigi tolleaegne marga ostujõud oli tunduvalt suurem, tõlgitsetakse seda praegu nii: 2 marka — 2 senti. See summa osutub aga liig väikeseks ja seepärast võeti viimasel

raamatukoguhoidjate kongressil vastu resolutsioon, et kahe marga asemel tuleks tarvitusele võtta 5 senti ja selles osas av. raamatukogude seadust muuta. Omavalitsused minevikus ei ole sellestki normist kinni pidanud. Edasi räägib seadus, et riik omalt poolt annab niisama palju kui annab omavalitsus, kuid mitte üle 200 krooni kogu kohta. Seega tuleks sel juhtumil, kui omavalitsus ja riik täpselt omast kohustusist kinni peavad, raamatukogu heaks aastas 4 senti iga elaniku kohta. Kui võtame keskmise valla 3000 elanikuga, kus on neli av. raamatukogu, siis saaks iga raamatukogu aastas 30 krooni uue kirjanduse muretsemiseks, mis aga praeguste raamatuhindade juures on liig väike toetus. Ja kui silmas pidada seda, et riigil juba kauemat aega pole olnud võimalust täit toetust välja maksa, siis muutub see summa veelgi tunduvalt väiksemaks. Taani on maa, mis vastab enam-vähem meie maa-oludele, ja see riik kulutab oma tihedale raamatukogude võrgule aastas toetusena üle miljoni krooni.

Toome mõningad võrdlevad andmed av. raamatukogude seaduse kümneaastase kehivuse puhul: 1935. aasta algul sai raamatukogude seadus 10- aastaseks. Selle ajavahe- miku jooksul näeme suurt tõusu raamatukogunduslikus tegevuses. Kui 1924. a. oli 518 av. raamatukogu, siis kümne aasta jook- sul tekkis juure 194 kogu, seega oli 1934. a. võrgus 712 av. kogu. Köidete arv selle aja jooksul kogudes kahekordistus, tõustes 300.000 köitelt 690.000 köiteni. Seega tuli elaniku kohta 62 raamatut. Kõige suurem on olnud ka riiklik toetus just sel ajavahe- mikul, mida seni pole ületatud: 1930. a. andis riik raamatukogudele toetusena 52.000 krooni. Kogudest laenatud köidete arv kas- vas koguni kolmekordseks. Kui 1924. a. lae- nutati aastas üle 600.000 köite, siis 1934. a. andmed räägivad juba 1.800.000 köite lae- nutamisest, seega tuli elaniku kohta 1,6 köi- det.

Sel ajavahe- miku algas tegevust ka hari- dusministeeriumi juures olev raamatukogu- de komisjon, kes asus soovitatavate raama- tute nimestiku koostamisele. Komisjon algas tegevust 1930. a. seega käesoleval aastal

täitub 10 aastat komisjoni tegevusest. Raa- matute soovitamine kasvas välja sellest, et Eesti teisel hariduskongressil tehti raamatu- kogunduse tegelaste sooviavalduste põhjal, et neile kaasa aidata raamatute valikul ko- gudesse, Eesti Haridusliidu juhatusel üles- andeks koostada maaraamatukogudele soo- vitatavate raamatute nimekirjad. Selle otsu- se teostamiseks moodustas liidu juhatus vas- tava komisjoni koosseisus: E. Kubjas, A. Maurer, A. Sibul, A. Tammann ja E. Ven- der. Komisjon palus kaastöölisteks prof. Põllu, mag. Väinaste, dr. med. Vilmsi, M. Laarmani, J. Grüntali, A. Käsebieri, J. Kentsi ja H. Moora. See pere moodustaski esimese raamatukogude komisjoni, kes vaat- tas läbi seni ilmunud raamatud ja koostas raamatukogudele soovitatavate raamatute esimese nimekirja, mis ilmus Eesti Haridus- liidu kirjastusel 1929. aastal. Haridusminis- teeriumi juures moodustatud raamatukogu- de komisjoni poolt koostatud esimene ni- mestik ilmus 1932. aastal, alates raamatute soovitamist sealt, kuhu E. Haridusliit oli peatuma jäänud, tunnustades viimase poolt koostatud nimekirja järgnevatega üheväär- seks.

1934. a. tegi haridusminister avalike raa- matukogude võrku kuuluvaile kogudele k o- h u s t u s l i k u k s uute raamatute muretse- mise raamatukogu komisjoni poolt koosta- tud nimestiku järgi, välja arvatud lastekir- jandus ja teises järjekorras soovitatud aja- kirjad. See kohustus on maksev selle kir- janduse kohta, mis ostetakse riigi ja oma- valitsuste summadega.

Peaaegu iseseisvuse algusest peale püüti korraldada kursusi raamatukoguhoidjaile nende ettevalmistamiseks. Nendel lühiaja- listel kursustel käsitleti ainult raamatukogu tehnilist külge. 1935. a. Tallinnas korralda- tud 10-päevasel kursusel peeti juba loenguid ka kasvatusteadusest, anti ülevaade raamatu ja raamatukogude ajaloost ning puudutati bibliografiatki. Arvestades raamatukogu- hoidjate kutselise ettevalmistuse tähtsust raamatukogunduse tõstmisel tõsteti üles raamatukoguhoidjate kutseeksami küsimus ja 1935. aastal ministeerium kinnitas vasta- vad kavad ning andis vastava määruse. Selle

määruse kohaselt võivad olla linna- raamatukogude juhatajaiks vaid esimese järgu raamatukogujuhataja kutsega isikud, alates 1938. aastast. Linnades, kus on alla 5000 elaniku, võivad r.-kogu juhataja ülesandeks olla teise järgu kutse omanikud. Määrus aga nõuab, et maa-raamatukogudes peavad olema 1. jaan. 1940. aastast alates ainult kutselised juhatajad. Oleme selle tähtaja ületanud ja see nõue on jäänud ainult paberile.

Esimesed eksamid korraldati 1935. aasta septembris. Sooviavaldusi eksamile pääsemiseks anti sisse 31, eksamite ajal langes neist välja kaks ja eksamil kukkus läbi kolm. Teised said vastavalt eksamile kas esimese või teise järgu kutsetunnistuse.

Ministeeriumil on õigus ka eksamita välja anda vastavat kutsetunnistust. Näiteks kui raamatukogu juhataja on töötanud oma kohal vähemalt viis aastat heade tulemustega, siis ta võib saada vastavalt oma haridusele kas esimese või teise järgu kutsetunnistuse.

Ministeeriumi poolt kinnitatud eksamikavasse kuuluvad järgmised ained: pedagoogika, kirjandus, raamatu ja raamatukogude

ajalugu, raamatukogude seaduseandlus ja administratsioon, raamatukogu tehnika ja vabaharidustöö.

Esimese järgu kutsetunnistuse saajate kohta on kaunis tugevad nõudmised ja üldhariduse suhtes vahest liialdatudki, nagu räägivad tegelikud raamatukogujuhatajad ka ise. Esimese järgu kutse eksamile pääsevad vaid need, kes on lõpetanud kõrgema õppeasutuse või omavad keskkooliõpetaja kutse ja on osa võtnud raamatukogukursust. Ja kõik eksamile soovijad peavad olema töötanud praktiliselt enne ühes suuremas raamatukogus.

1935. aasta ühe tähtsaima sündmusena nõuab mainimist II Balti riikide raamatukoguhoidjate kongress, mis toimus oktoobris Tallinnas ja Tartus. 1930. aastal Riias toimunud I Balti riikide raamatukoguhoidjate kongress lõppes vastava büroo loomisega, mille ülesandeks jäi sidemete loomine Balti riikide raamatukoguhoidjate vahel. Meil toimunud kongress langes ühte ajaga, mil eesti raamat pühitses oma neljasaja-aastast sünnipäeva, mis puhul kongress võttis eriliselt piduliku ilme.

(Järgneb.)

Rändur

Algas see ringreis Viljandiga, kus juhus viis mind peatuma kuulsasse Viljandi linna esindushoonesse „EVE-sse“. See lääne-euroopaliselt moodne maja linna südames, tuletades muide elavalt meele Soomest Lahti kaunist linnaraekoda, teeb midugi au meie provintsilinnale. Maja on pühendatud äriruumidele, peamiselt aga teenib hotell-restoranina. Mugav on see maja tõesti peatumiseks — korralik sisustus tubades ja avar valguserikas üldruum, kus võib mugavalt puhata ja lagedagi. Laual aga leidub ajakirjadest vaid „Die Woche“ nr-eid, nii nagu seda tihti, jah, võib leida ka paljude arstide ooteruumides jne. (!)

— Kas teil ei juhtu olema ka eestikeelseid ajakirju? pöördun vastava isiku poole.

Mulgimaa-matkalt

Vastus: külalised võtavad eesti ajakirjad kaasa(!). Niisiis, emba-kumba — kas kõneleb see meie kodanike kultuuripuudusest või mõnest muust asjaolust. Millega seletub mõnel pool nagu mingi eriline pieteeditunne võõrakeelse ja -meelse vastu, nii et oma väljaannete tegelikku boikoteerimist tuleb isegi veidrate asjaoludega vabandada? Küsimus on igatahes mitmeti oluline.

Kas see maja täidab oma ülesannet ja on õigustanud temale kulutatud omavalituse summasid samal ajal, kui linnal puudub vähegi korralik teatrimaja ja valitseb kitsus koolimajade, haiglate jne. küsimuses, seda on ühenduses selle majaga juba mitmel korral küsitud. Hiljuti koputati sel puhul „Päevalehes“ mulgi uhkuse pihta,

väidetakse, et kuigi Viljandis pidavat alkoholiharrastus olema õige levinud, isegi mõnede org-ide tegevusavalduste kaudu, nii et teised, kultuurilised, org-id selle üle juba kaebavat, polevat uue esinduslokaali kasutamine siiski loodetult suur.

On linnu, kus üldtarviliste ehituste rajamist on alatud kultuurihoonetega, Viljandi aga — kõrtsiga. Kas peab see sümboliseerima üldse suhtumist kultuurielule või on see siiski vaid juhus, olla tegevuses juhuslik? Loodame, et kord jõuab järg ka korraliku teatrini-rahvamajani, koolimajadeni, haiglateni...

*

Viljandis üritasin ka järjekordset loenguõhtut tänapäeva rahva kultuuriküsimuste üle. Kohalik ÜENÜ osak. selle kirjatoimetaja, pensioneeritud õpetaja hra K a l a m'i, näol oli teinud selleks rohkesti innukat eeltöödki. Ja kuulajaidki oli: tervelt 15 isikut. Austagem siis nendegi huvi ja head tahet linnalises ümbruses leida mahti, et tulla kuulama ja kaasa arutlema kultuurielu küsimusi. Reas linnades, nagu ka enamikus tööstuskeskuses, jaamaümbrusis jne. huvitavaid kultuurielu sisulised küsimused ja tegelemine vabaharidustöö aladel hoopis vähem kui näiteks kino, poksivõistlused, tantsuõhtud ja muu sellane.

Kuid Mustla, üks meie noorimaid ja pisimaid linnu, lõi, oma noorusest ja väiksusest hoolimata, siiski Viljandi üle. Seal oli algul kibe petrooleumi nappus, nii et kavatsetud õhtul loenguõhtu ei saanud kuidagi toime tulla, ja see pidi teostuma püüpanäo päeval. Kuigi linnas kuulutusi üldse näha polnud, oli ettenähtud alguseks siiski kohal kümmekond algkooliõpilast, kes kärsitult nõudsid pildinäitamise algust. (Nagu näha, nõudmist siiski on ka selletaolise asja järele.) Kuid kuna parajasti oli linna jõudnud rändkino Nuiast oma „Ešnapuri tiigriga“, siis kahvatasid loenguõhtul ettenähtud valguspildidki hoopis „suure kino“ ees ja kavatsetud vabaharidusloengutega polnud ka seekord midagi peale hakata. Olgugi et film tihti katkes ja seansid nii venisid vahest kahekordseks oma kestvu-

selt, oli see ometigi teatavaks vaimutoiduks siinses tuulevaikes asulas.

Puhkust saades jäi mahti teha tähelepanekuid ja ka mõtiskella, ning nõnda tekkis kiuslik mõte, et — küllap siinseil ametnikel-haritlasil peaks olema üsna rahulik ja häirimata elu vabahariduslike ürituste suhtes, kuna need siin ilmsesti on kulunud peagu olematuks ja nende järele ei ilmne ka suurt nõudmist. Mõne aasta eest likvideeriti siin isegi ainus kohalik hariduslik organisatsioon. — Head und, Mustla ja Tarvastu!

*

Mustlasse oli toonud tee kõrgete lumevallide nagu Muhu saare kiviaedade vahelt. Holstres — Eesti Aleksandri kooli mõtte kuulsas sünnikohas — oli sellel Viljanditeel eelmine peatus. Polnud seal vaimsed püüded täiesti kadunud tänapäevakski, avaldades tavalise seltskondliku tegevusena väljaspool kooli, kuigi ka seal, nagu vahest paljudes teisteski kohtades, on ehk oma soovidajätmisigi ja kordaootavaid ülesandeid. Vabahariduslikku selgitustööd väljaspoolt polevat koha peal siiski saadud juba tükil ajal. Sellepärast siis ehk saadetigi mind teele sõbraliku sooviga, et — tulgu ma teinekord jälle, siis on kindlasti rohkem kuulajaidki!

*

Vaikse lumikatte all puhkasid ka avarad Tarvastu viljaväljad ja kaunid metsasalud, ilusad orud ja kodused mulgimaa talud, kui regi libises Mustlast Kärsna poole. Kuigi sel teekonnal esmakordselt möödusin Aino Tamme ja A. Renniti sünnitaludest, jäi pilk neile peatuma niikauaks kuni regi viis neist eemale üle väljade. Mingi eriline soojus tundus nagu hõõguvat vastu neist lumikülmadestki väljast, otsekui oleks tegu omaenese kodutaluga. Aga üks ole Renniti üldtuntud laulu kaudu juba ammu saanud tuttavaks need põllu- ja „kopliveered“, „kos Märt ja Maie, Aino, Atsi mo kaugelt joba hõiksive...“, ja see kasesalu seal kahe talu vahel, mis on kasvanud nüüd endise kopli asemele, samuti nagu on „mäge muutnu hoolsa kää“...

Ja siis Kärstna — kena koht Tõrva-Viljandi maanteel. Vabadussõja ajal kujunes see teedesõlm pöördelise tähtsusega paigaks, kuna siit enam edasi ei ulatanud võõraste sissetung meie maa südamesse. Talviseki lumikattes aimed sinne looduse, parkide ja metsasalude, ilu. Pole siis ka imestada, et siit on võrsunud lihtsasüdameeliselt kaunist luuletki, nagu näiteks sõnad tuntud Mulgimaa hümnile. — Kuskil seal ühes majakeses elavat luuletaja Hendrik Adamson oma vana emaga. Tema'p siis taobki oma rahutu vaimu avaldusi värssidesse, sõnastab Mulgimaa hinge, mis vahest võõrastele tihti võib jääda mõistma-

tuks. — Mulgimaa laulik, hoolimata sellest, et tal endal pole suurt talu...

Suur mõisamaja täidab kohaliku haridustempli ülesandeid. Kihiseb-kahiseb noorte elust nagu mesilastaru. Siin asub ka raamatukogu ning peetakse aeg-ajalt loenguidki. Kuulajaid loenguõhtul siin esmakordselt kõnesoleva ringreisi puhul on üsna rohkesti. Koha peal on ka rahvamaja — tõrje oma —, kuid kurdetakse, et teised seltsid ei saavat seda kuigi soodsalt kasutada, mis takistavat korralikumat seltskonatööd. Oma inimlikke hädasid, vastolusid ja vahekordade probleeme on siingi, nagu seda näeme tihti. (Järgneb.)

Mitmesugust Märkmeid Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu peakoosolekult

Veebruarikuu lõupäeval toimus Tallinas nimetatud ühingu peakoosolek. Ühingu tegevuse huvipunktiks kujunes aruandeaastal kolmanda üleriigilise raamatukoguhoidjate kongressi korraldamine, mis toimus 23. ja 24. sept. Tallinnas. Kongressi korraldavas komisjoni kuulusid HM-ist nõunik A. Leinjärv, E. Haridusliidust raamatukogunduse konsulent E. Oja ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu esimees A. Sibul. Refererisid: A. Leinjärv, A. Sibul, E. Oja, A. Jõulmaa ja H. Mugast-Johani. Kongressist võtsid osa ka Soome esindajad: pr. Ines Vuoristo Viiburi Talikkala haruraamatukogust, prl. Aino Kaasinen Viiburi linna keskraamatukogust ja pr. Aino Lahtinen Kouvolast. Üks tähtsaimaid sooviavaldusi, mis kongressil vastu võeti, milles maa-raamatukogujuhatajate poolt nõuti raamatute kataloogikaartide trükkimist üheaegselt ilmuva raamatuga, on juba teostamisel. Kongressi kulud olid 329 krooni, kusjuures HM-lt saadi toetusena 210 krooni.

Teiseks tähtsaks sündmuseks osutus Eesti raamatukoguhoidjate külaskäik Soome sealse teadusliku raamatukoguhoidjate

ühingu kutsel. Ekskursioonist võttis osa 21 raamatukoguhoidjat riigiraamatukogu direktor G. Ney juhtimisel. Küllastati Helsingi ja Turu soome ja rootsi teaduslikke ja linna avalikke raamatukogusid.

Möödunud aastal ilmus ühingu ajakirja „Raamatukogu“ neli numbrit, mille kirjutamine läks maksma 909 krooni. Toetust saadi Haridusministeeriumilt selleks 900 krooni. Ühingu saatis ajakirja kõigile avalikele raamatukogudele tasuta.

Raamatukogude varustamine ühingu poolt rakendusmaterjaliga on aasta-aasta pidevalt kasvanud ja möödunud aastal oli see 50% summaliselt suurem kui 1938. a. Ühingu aruanne kinnitati 3956 krooni suuruses ja käesoleva aasta eelarve võeti vastu 4045 krooni suuruses. Uuena on eelarves ette nähtud 300 krooni kataloogikaartide trükkimiseks, mille eest sel aastal trükitakse esimeses järjekorras soovitatud raamatute kataloogikaardid.

Ühingu tagasivalitud juhatus koosneb järgnevalt: esimees A. Sibul, abiesimees G. Ney, sekretär M. Jürma, abisekretär R.

Uudsemaa, laekur I. Riikoja ja abilaekur R. Antik.

Ühingu on 152 liiget. Kui meele tuleta-
da, et ükski avalikke raamatukogusid on 738,
rääkimata teaduslike ja teiste raamatukogu-
de kaadrist, siis tundub, et see liikmete arv
on liigagi tagasihoidlik.

Koosoleku lõpuosas kuulati ära Haridus-
ministeeriumi nõuniku A. Leinjärve refe-
raat raamatukogunduslikest päevaküsimu-
sist, kes puudutas raamatukogude haldamise
küsimust, andis ülevaate av. raamatukogude
olukorrast ja selgitas raamatukogude eel-
arve küsimust.

Sellele järgnesid läbirääkimised, kus puu-
dutati järgmisi küsimusi, mis pakuvad huvi
ka meie seltside raamatukogude juhatajaile.

H. M u g a s t o - J o h a n i : Haridusmi-
nisteeriumi raamatukogude komisjoni poolt
koostatud soovitatavate raamatute nimestik
ei täida küllaldaselt oma ülesannet. Luge-
jate ja rahvahulkade soove see vajaliselt ei
kajasta. Rahvale on seal väike arv raa-
matuid. Näiteks soovitatakse seal teadus-
likku kirjandust esimeses järjekorras ja po-
pulaarteaduslikku sageli teises järjekorras.
Aga raamatuid, mis on soovitatud teises
järjekorras, pole võimalik enne osta, kui
esimeses järjekorras nimetatud raamatud
on muretsetud.

A. L e i n j ä r v : Ministeerium on seisus-
kohal, et soovitatavate raamatute nimestikul
on vaid instruktiivne ilme. Muidugi on see
nimestik lünklik ja mõnes osas puudulik,
sest see on kollektiivi töö. Kavatsus on
avaldada soovitatavate raamatute nimestik
retsensioonidega.

R. A n t i k : Ilukirjanduse alal on nime-
stikus märgata teatavat tendentsi. Näiteks A.
Jakobsoni teosed on suuremalt jaolt soovi-
tatud teises järjekorras. Mõne tunnustatud
kirjaniku kõik teosed on esimeses valikus,
kuna aga mõne loetava kirjaniku tööd on
kõik teises valikus. Tean aga mitmeidki
omavalitsusi, kes ei luba raamatuid teisest
valikust osta enne kui esimesest valikust on
kõik muretsetud.

A. S i b u l : Komisjon raamatuid soo-
vitades on püüdnud olla täiesti erapooletu.

A. Jakobsoni teoseile on saanud komistus-
kiviks teoseis esinev naturalism. Võib-olla
on õige, et oleme siiski vähe arvestanud
maa-raamatukogude kasutajaid ja et tulevi-
kus tuleb sellele rohkem tähelepanu pühen-
dada. Sageli võime lugejate juures tähele
panna suurt huvi ka pahnakirjanduse vastu,
loomulikult ei saa lubada sellase kirjanduse
muretsemist avalikesse raamatukogudesse.

Lugemise languse kohta olgu tähenda-
tud, et ka teistel maadel võime viimasel ajal
märgata õigegi tunduvat lugemise langust.
Kõigi põhjuste leidmine ja otsimine on
raske.

H. M u g a s t o - J o h a n i : Lugemise
langus on arvatavasti tingitud ka sellest,
et vähe muretsetakse juure uusi raamatuid.

Soovitavate raamatute nimestikke võe-
tagu tervikuna, millest siis raamatukogu ju-
hataja võib oma soovi kohaselt teha vali-
ku, silmas pidades lugejaskonna taset ja
huve.

Tuleks veel korduvalt sõnas kui ka kirjas
rõhutada seda, et raamatukogu juhatajaid
kutsutaks koosolekuile, kus on arutamisel
raamatukogu eelarve.

R. A n t i k : Tuleks tõkestada odavate
tõlketoste ja kriminaalromaanide levikut.

V. P i k k o j a : Aeg mõjutab lugejate
maitset: praegu nõutakse sõjaromaane ja
teisi teoseid, mis puudutavad sõjaküsimusi.
Üks lugejate soovidest on see: antagu raa-
matuid, millest võib arvata, et need on
tõesti sündinud lood. Näiteks peetakse väga
lugu memuaaridest.

Üleminek kergematelt asjadelt raskema-
tele peaks kindlasti toimuma pikkamööda.
Ei saa otsekohe ära võtta seda, mida rah-
vas nõuab. Tekib tühimik, ja millega seda
täita?

A. S i b u l : Sõnavõttudes on tähenda-
tud, et tuleks astuda mõjuvaid samme
röövliromaanide ja kollase kirjanduse il-
lumise pidurdamiseks. Ühingu juhatus esi-
nebki märgukirjaga Haridusministeeriumile,
et röövliromaanide ja kollase kirjanduse
ilumist pidurdataks.

E. O.

Põhja-Järvamaa näitejuhtide nõupidamine

Käesoleva kuu algpäevil toimus Tapal P.-Järvamaa näitejuhtide ja asjaomaste organisatsioonide tegelaste koosolek, millest võtsid osa Tapa, Tamsalu, Ambla, Lehtse, Kiltsi, Rakke ja Vao esindajad. Nõupidamisele olid kutsutud ka näitejuhid V.-Maarjast ja Aravetelt, kes aga millegipärast jäid tulemata. Nõupidamisele kokkukutsujaks oli A. Ahermaa, kes koosolekut avades märkis, et kokkutuleku ülesandeks on vahetusetenduste üle mõtete avaldamine ja selleks vastava kava koostamine.

Nõupidamisel esines kõnega Elmar Oja Eesti Haridusliidust, kes oma ettekan- des käsitles meie maateatri põhiküsimusi, peatudes pikemalt repertuaari valiku ja näitejuhtide ülesannete juures. Järgnevais läbi- rääkimisis vahetati elavalt mõtteid mitme- suguste praktiliste küsimuste kohta koha- like näitetruppide tegevuses.

Repertuaari valik oleks siis palju ker- gem, ütlesid koosolevad näitejuhid, kui näitejuhtidel võimalduks saada värskelt trükist ilmuvast näidendist üks eksemplar kohe isiklikult endale või trup- pile. Avaldati soovi, et näitejuhtide ühing astuks vastavaid samme selleks, et näite- juhtidel võimalduks saada nimetatud ek- semplarid tegelike kulude hinnaga.

Kurdeti, et ühele näitetruppile läheb ras- keks ja muutub kurnavaks tegelasile, kui igale seltsile peab mängima, sest seltsel on ju palju ja neist igaüks tahab saada pidu näidendiga. Trupp on nagu ratsahobu, kelle seljas ratsu- tades saadakse seltsile raha. Mõned seltsi- tegelased ütlevad, et rahvas tahab näiden- diga pidu, ja seda on ka kõige kergem kor- raldada: näitejuht õpetab näitemängu kätte ja endal pole muud vaeva kui istuda kassas ja võtta raha vastu. Segaeskvavaga peo korraldamine, kus näidend puudub, on aga palju rohkem vaeva nõudev ja sissetulek on väiksem. Kerkib küsimus: kas trupp peab igale seltsile mängima, kas ei peaks piirduma haridusliku ilmega seltsidega ja nendega, kel on omaid rahva-

majad. Kas teiseilmelised seltsid ei peaks leidma teisi teid endale sissetuleku hanki- miseks? Arvati, et seltsid peaksid rohkem silmas pidama oma otseseid ülesandeid, aga mitte üle võtma teiseilmelise seltsi omi. Ei ole loomulik, kui sooparanduse selts näeb oma peaülesannet näitekursuste korraldami- ses ja haridusselts tegeleb kraavikaevamise asjadega. Lehtse näitejuht M. Orgo juhib tähelepanu sellele, et üheks valusaimaks puuduseks on see, et lavaseadeldiste ja de- koratsioonide uuendamise eest ei hoolitseta. Pidusid korraldavad organisatsioonid taha- vad küll sissetulekut saada, kuid keegi neist ei taha väiksemaidki summasid kulutada la- vainventaari täiendamiseks. Peeti soovita- vaks, et seataks sisse väikesed lava- fondi, kuhu etendusi korraldavad seltsid maksaksid iga peo sissetulekust teatava protsendi lava korraldamiseks.

Otsustati, et iga näitetrupp õpib aastaks kätte 3—4 võimalikult väärtuslikku näidendit, millega peale koduste etenduste antakse külaliseten- dusi 4—6 iga näidendi kohta. Vahetuseten- duste korraldajaks ja reguleerijaks valiti Tamsalu näitejuht A. Ahermaa, kes vasta- vate informatsioonide põhjal koostab selle- kohased vahetuskavad ja korraldab vajaduse puhul uusi kokkutulekuid.

Sellaseid nõupidamisi tuleb soovitada korraldada ka teistel keskustel meie maa- teatri tõusu huvides. E. O.

Üleriigiline emadepäev 12. mail.

Eelmiste aastate eeskujul peetakse ka tänava üleriigilist emade-päeva ja nimelt 12. mail.

Hinnates kõrgelt emade-päeva mõtet ning õilsat eesmärki on soovitav, et liidu liikmeks olevad organisatsioonid ka tänava emade-päeva heaks kordaminekuks võima- luste ja tarviduste kohaselt kõigiti kaasa aitaksid.

Emade-päeva pea-aktus toimub 12. mail kell 12 päeval Tallinnas „Estonia“ kontsert- saalis. Aktus kantakse üle ka raadio kaudu,

Eesti Haridusliidule uus juhatus.

Eesti Haridusliidu nõukogu koosolekul, mis peeti 9. aprillil, olid arutusel liidu töösse puutuvad küsimused. Ka teatas sel koosolekul liidu juhatus oma tagasiastumisest, mispeale uus juhatus moodustati järgmises koosseisus: esimees Ernst S ä r g a v a ja liikmed Jaan R u u s, Jakob K e n t s, Marie R e i s i k, Jaan R u m m o ja Andres S ä r e v.

Nõukogu koosolekut juhatas liidu nõukogu esimees pr. Linda E e n p a l u.

Juhatus jagas ametid järgnevalt: E. S ä r g a v a — esimees (nõukogu valitud), J. R u u s — abiesimees, J. K e n t s — kassahoidja, A. S ä r e v — tema abi, J. R u m m o — sekretär, M. R e i s i k — tema abi.

Organisatsioonid korralikku ühislaulu õppimas.

Seltskondlike organisatsioonide keskliitude ja asutiste esindajate ühise nõupidamise otsuse kohaselt korraldati ühislaulu edukamaks viljelemiseks ja ühislaulujuhatajate instrueerimiseks esimene ühislaulu juhatajate päev 14. aprillil Tallinnas.

Teine ühislaulu juhatajate päev toimus 21. aprillil Viljandis Eesti Haridusseltsi Eragümnaasiumi ruumes, Jakobsoni 42, kolmas toimub 28. aprillil Tartus „Vanemuise“ kontsertsaalis, Aia 6.

Viljandisse koondusid ühislaulujuhatajad kitsarööpmelise raudtee piirkonnast Lõuna-Eestis ja Tartusse koonduvad laiarööpmelise raudtee piirkonnast Lõuna-Eestis.

Osavõtjad saavad raudteel 33% hinnalandust. Selleks tuleb lunastada kodujamas n. n. kongressipilet, kuid enne tagasisõitu tuleb lasta see tembeldata ühislaulu juhatajate päeval.

Ühislaulujuhatajate päevade kavas on peamiselt ühislaulude tegelik õppimine ühes instrueerimisega ja selgitav loeng. Seejuures toimub ühislaulu tegelik õpetamine prof. A. T o p m a n'i üldkorraldusel.

Õpetatavad ühislaulud leiduvad vihikus „Valik ühislauale I“, milliseid müütatakse ka ühislaulu juhatajate päevadel kohapeal.

Kuna võimas ning korralik ühislaulu seltskondlikus elus selle aktiveerimisel ning sisustamisel on tähtsaks teguriks, siis oleks soovitatav, et iga organisatsioon ka oma esindaja-laulujuhataja saadaks ühislaulujuhatajate päevale.

Kasvatuslik selgitustöö Tallinnas ja Nõmmel.

Aasta vahetusel kutsuti ellu Koduse Kasvatuse Instituudi Tallinna toimikond, kuhu kuulusid: dir. A. R o o s (esim.), pr. L. R a u d (sekr.) pr. mag. A. M a r t i n, pr. dr. L. J u h k a m, pr. M. H a a s, pr. L. J ü r e n d i ja Chr. B r ü l l e r.

Koostati töökava, mis nägi ette rea lastevanemate ringe, kus pidi läbi töötatama 6 kasvatuslikku teemat: 1) Vanemad ja koduvaim, 2) Halbu harjumusi lapse elus. 3) Miks lapsed valetavad. 4) Miks lapsed jonnivad ja on sõnakuulmatud. 5) Kas ja kuidas karistada last. 6) Kuidas arendada lapse hoolsust ja töö armastust.

Töö tegelikul teostamisel on tööle rakendatud 12 lastevanemate ringi umbes 20—50 osavõtjaga ringis.

Väärtuslikke preemiaid õpiringidele.

Lisaks varem avaldatud preemiaile on veel määratud hinnalisi preemiaid k.-a. tegevusaastal töötanud edukamate õpiringide premeerimiseks. Kuna ka Eesti Haridusliit on samaks otstarbeks muretsenud väärtuslikumat kirjandust, siis tuleb käesoleval aastal väljajagatavaid preemiaid pidada õige hinnatavaks. Allakriipsutamist väärivad eriti HM Noorsoo ja Vabahariduse Osak. määratud preemiaid. Uusi preemiaid on lubatud nimelt järgmiselt:

1. HM Noorsoo ja Vabahariduse Osak. — 22 eks. poolnahkköites „Väikest entsüklopeediat“, mis tulevad jagamisele kõigi maakondade edukaimatele õpiringidele. Kuna nimet. teos maksab Kr.

16.50 eksempl., siis ulatub kõnesolevate preemiate koguväärtus Kr. 360-ni. Teos sisaldab vajalisimaid teatmeid kõigilt aladelt ja on seetõttu väga heaks ja vajaliseks käsi- raamatuks iga õpiringi töös.

2. Põllutöö koda on määranud Kr. 50.— edukamate maanoorte õpiringide premeerimiseks.

3. Saare Maavalitsus on otsustanud oma toetuse määramise põhimõtteliselt jaatavalt, summa suurus aga selgub hiljem.

4. Tartu Linna Koolivalitsus on otsustanud annetada preemiana Tartu Rahvapäevik. kõneoskuse õpiringile 1 eks. „Kalevalat“ (hind Kr. 18.—.).

5. Ajakiri „Meie Noorus“ on lubanud oma ajakirja ühe köites komplekti 1938/39. aastakäiku ja kaks kompl. 1939. a. ilmunud numbreid.

6. Eesti Naisliit on määranud 5 eks. koguteost „A. Haava, M. Härma, A. Tamm“.

7. Kuukiri „Tehnika Kõigile“ 1) mitmesugust kirjandust tehnika alal, kokku 11 eks; 2) kuukirja „Tehnika Kõigile“ aastakäike 1936—1940, à 1 kompl.

Kuna varem oli preemiaid määratud juba 5-lt asutuselt, ulatub preemiate määramiste koguarv 12-ni, millele loodetavasti tuleb veel lisa.

Külaklubid. Põhimõtteid ja juhiseid nende korraldamiseks.

40 lhk., hind 20 senti. E. Karskusliidu kirjastus Tartus 1940.

See brošüür on huvitav selles mõttes, et seal esmakordselt käsitletakse süstemaatilisemal kujul meil uudset vabahariduslikku probleemi, külaklubide küsimust. Ta on 7 autori ühistöö, kes kõik kuuluvad meie vabaharidustöö juhtivate tegelaste hulka. Sisuks on E. Nugis: Kas on meil tarvidust klubilise tegevuse järgi? L. Illisson: Klubi ja klubiline tegevus. A. Leinjärv: Klubilise tegevuse õiguslikke aluseid. L. Käbin: Klubi seltskondliku kasvatajana. P. Vahi: Klubi vabaharidustöö vahendina. A. Meikop: Klubiline tegevus ja noorsugu. E. Kubjas: Klubiline tegevus alkoholismivastase võitluse seisukohalt.

Vabahariduskursus Harjumaa rahvapäevikoolis.

Eelmise aasta eeskujul korraldas Harjumaa rahvapäevikool Ravilas Eesti Haridusliidu kaasabil k.-o. aasta aprillis oma õpilasile erikursuse vabaharidustöö alal. Kursusel võeti läbi üldjoontes kõik tähtsamad seltsk. tegevuse ja vabaharidustöö alad ja küsimused, kusjuures teoreetilise arutelu kõrval oli ka praktilisi ülesandeid õpiringilisel, õhtute sisustamise, seltside asjaajamise jne. alal. Lektoreina esinesid konsulendid K. Laane, H. Lepamäe ja E. Oja.

Näitekunsti kursused.

Näitekunsti-kursusi 1939.-40. tegevusaastal on võimaldatud seltsidele E. Haridusliidu poolt 43, neist erakorralisi — 9; siia juure tuleb veel 6 üksiknäidendi lavastust ja 1 näitejuhtide kursus Tallinnas. Proportsionaalselt sooviavaldusile on jagunenud kursused ja lavastused maakonniti: Viru — 14, Harju — 9, Tartum. — 6, Järva — 5, Võrum. — 4, Viljandim. — 3, Pärnum. — 3, Saare — 3, Lääne — 1 ja Petserim. — 1.

Osavõtnuid kursustist on 1143; naisi — 526 ja mehi — 608.

Tööjõududest on andnud kursusi ja lavastusi: hrd. K. Merits — 11+3, H. Sots 11+1, J. Talpsepp — 8 ja prd M. Kalbek — 12 ja A. Puss 1+2.

Kursustükina mängituimaks näidendiks osutub Luts-Särevi „Äripäev“ — 12 korda, sellele järgnevad Tammasaare-Särevi „Andres ja Pearu“ 9 korraga, „Õitsev meri“ ja „Niskamäe naised“ — 4 k. ning edasi järgnevad „Kõrboja peremees“, „Parvepoisid“, „Nimed marmortahvlil“, „Justiina“ ja teised vähema arvuga.

Kuigi korraliste kursuste järjekord 1940.-41. tegevusaastaks on kaunisti pikk, olgu juhitud asjahuviliste tähelepanu ühele võimalusele. Nimelt paljudel kohtadel ei võimaldu korraldada kursusi suve- ja varajastel sügiskuudel nagu august ja september, siis kursustsoovidad nimetatud ajaks teatagu aegsasti oma soovist saada kursusi väljaspool järjekorda.

Edukaks ja otstarbekohaselt korraldatud vabahari-
dustöök on vajalised vastavad teadmised,
käsiraamatud ja töökavad.

Õpiringidele ja vabaharidustegelasile soovitab Eesti Haridusliit järgmisi väljaandeid:

Ajakiri „ARENQ“ — toob järjekindlalt vajalikke kirjutisi ja juhiseid vabaharidustöök, kajastab selle tegelikke tulemusi üldiselt ja kohtadel.

Seniseid „Arengu“ aastakäike on võimalik saada á Kr. 2.—, samuti varem ilmunud „Vabaharidustöö“ aastakäike:

1927—1931. a. brošüüritult Kr. 4.—, köites Kr. 5.—

1932. a. brošüüritult Kr. 1.—, köites Kr. 1.50

Eesti Haridusliidus on saadaval järgmised

õpiringide juhend-kavad:

Hind à 10 senti.

- R. Kangro-Pool: **Seltskondlik kasvatus**
- J. Kents: **Eesti maateadus**
- A. Üksip: **Lavakunst**
- A. Prima: **Aiandus**
- K. Randma: **Talumajapidamise korrastus**
- A. Muuga: **Eesti loomakasvatus**
- A. Juhanson: **Maaparandus ja heina-karjamaakultuur**
- J. Rummo: **Kõneoskus**
- A. Juhanson: **Põllutööriistad, maaharimine ja väetusõpetus**
- A. Elango: **Kodune kasvatus**
- K. Mihkla: **Eduard Vilde elu ja looming**
- P. Vahi — K. Laane: **Kodanlik õhukaitse**

Hind à 25 senti.

- K. Laane: **Eesti Kirjandus** (ühes tööjuhenditega)
- A. Saul: **Pärivus**
- R. Paris — K. Laane: **Kodukorraldamine** (ühes töökorraldamise juhenditega)
- A. Rannes: **Rahvamajandusõpetus** (ühes tööjuhenditega)

Vastavalt juhend-kavadele on muretsetud Eesti Haridusliidu juures asuvasse õpiringide laenuraamatukokku vastavat kirjandust. Raamatuid laenatakse komplektidena või ka üksikult, õpiringidele kasutamiseks kuni 6-ks kuuks. Kõik õpingid, mis on registreeritud üleriigilises õpiringide keskuses, saavad kirjandust kasutamiseks tasuta, väljaarvatud saatekulud.

EESTI HARIDUSLIIT

ja

ÜLERIIGILINE ÕPIRINGIDE KESKUS

Tallinn, Uus tän. 2.

Telefonid: E. Haridusliidu juhatus ja peasekretär 430-51, büroo ja ajakiri „Arenq“ 452-64.

„Päewaleht“

minewikus, olewikus,
tulewikus . . .

„Päewaleht“ oli

see ajaleht, kes 1905. aastal Eesti rahwa rasketel kannatusaegadel julgustas Eesti rahwa eneseteadmist ja wirgutas eestlasi wõitlusjale parema tulewiku eest. See 10 aastat kestnud wõitlus krooniti Eesti riikliku iseseiswusega.

„Päewaleht“ on

praegu Eesti suurim ja mõjuwõimsam ajaleht, kelle taga seisawad erksamad inimesed kõigist ringkondadest. „Päewalehe“ suur objektiivsus, suurte elu-
tõdede dieiti mõistmine ja eestluse ideaalidest kinnipidamine teewad ta kõigi poolt kõrgesti hinnatawaks.

„Päewaleht“ jääb

ka tulewikus Eesti rahwale õiget juunda näitawaks tuletorniks. Tema minewik, olewik ja ülesseatud ideaalid kindlustawad seda.

Lugege kõik „Päewalehte“!

Tellige kõik „Päewalehte“!